

ת"פ 55649/12/15 - פרקליטות מחוז תל אביב נגד אברהם יוסף

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

ת"פ 55649-12-15 פרקליטות מחוז תל אביב (פלילי) נגד אברהם יוסף

23 אפריל 2017

כ"ז ניסן תשע"ז

לפני כבוד השופט צחי עוזיאל, סגן נשיא

המאשימה:

פרקליטות מחוז תל אביב (פלילי)

ע"י ב"כ, עו"ד שירי רום

נגד

הנאשם:

אברהם יוסף

ע"י ב"כ, עו"ד נבות תל-צור, עו"ד שחר קונפורטי

ועו"ד טל שפירא

הכרעת דין

תוכן עניינים

פרק א: רקע

1. נגד הנאשם, הרב אברהם בן עובדיה ז"ל יוסף, רב העיר חולון ומי שכיהן בתקופה הרלבנטית לכתב האישום גם כממלא מקום רב העיר אור יהודה ואחראי על הכשרות בעיר, הוגש כתב אישום הכולל שני אישומים, במסגרת כל אחד מהם מיוחסת לו עבירה של **הפרת אמונים**, לפי סעיף 284 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977, שביצע, לפי הטענה, במסגרת תפקידיו וסמכויותיו להעניק תעודות כשרות מהדרין לבעלי עסקים בערים חולון ואור יהודה.

2. בתמצית, נטען כי הנאשם פעל בניגוד עניינים בתחום הכשרות ומתוך אינטרס אישי -משפחתי וכלכלי מובהק, בכך שניצל מעמדו הרם וניתב בעלי עסקים לממכר בשר לשכור את שירותי בד"ץ בית יוסף, גוף השגחת כשרות פרטי בבעלות משפחתו (להלן - **בד"ץ בית יוסף**), תוך שהוא מפלה לרעה גופי השגחת כשרות פרטיים אחרים, המוכרים גם בשם התואר המושאל בד"ץ (בית דין צדק) (להלן - **גוף השגחת כשרות פרטי א** **בד"ץ**), מונע תחרות חופשית וכפועל יוצא מכך פוגע פגיעה כלכלית גם בבעלי העסקים.

למעשה, תזת המאשימה היא כי הנאשם הסכים להעניק תעודת כשרות מהדרין מטעם הרבנות המקומית רק לעסקים לממכר בשר ששכרו את שירותיו של אחד משלושה גופי בד"ץ שאישר, כאשר רק בד"ץ בית יוסף, שהוא אחד מהשלושה, פונה לציבור צרכני הכשרות הספרדי, שהוא הרוב המכריע בערים חולון ואור יהודה, ואילו השניים הנוספים שאושרו, בד"ץ העדה החרדית וכשרות הרב לנדאו (לעיתים מכונה בד"ץ הרב לנדאו), מזהים עם העדה האשכנזית ומחירי הבשר תחת פיקוחם יקרים משמעותית ממחירי הבשר של בד"ץ בית יוסף. בדרך זו, כך נטען, לא הותיר הנאשם בידי ציבור צרכני הכשרות הספרדי בחירה ממשית, אלא להתקשר עם בד"ץ בית יוסף בלבד.

3. בפתח ההליך, הגיש הנאשם תשובה מפורטת בכתב לכתב האישום, במסגרתה כפר באופן הצגת הדברים על-ידי המאשימה ובכלל באשמה המיוחסת לו. תמצית טענת ההגנה, כעולה מתגובתה בכתב ומסיכומיה, היא כי הנאשם פעל על פי תפישתו ההלכתית ועל פי צו מצפוני, וזאת בהתאם לפרקטיקה מוכרת ומקובלת על הרבנות הראשית בישראל ובהתאם להוראות הדין לפיהן במתן תעודת הכשר עליו להתחשב בדיני כשרות בלבד. בכל הנוגע לטענת ניגוד העניינים בשל הקשר שלו לבד"ץ בית יוסף, נטען כי אמנם אחיו של הנאשם עומד כיום בראש בד"ץ בית יוסף אלא שעסקין בניגוד עניינים פורמאלי בלבד אשר לא הגיע לכדי ניגוד עניינים מובהק המבסס עבירה פלילית.

4. נוכח אופי הכפירה, התנהלה פרשת תביעה רחבת היקף, במהלכה העידו עדים רבים, ובכלל זה גורמים מהרבנות הראשית לישראל, לרבות ראש אגף הכשרות ומנהל היחידה הארצית לאכיפת חוק איסור הונאה בכשרות, גורמים מהרבנות המקומית בערים חולון ואור יהודה, נציגים של גופי כשרות פרטיים (גופי בד"ץ), ובעלי עסקים בערים הרלבנטיות, וכן הוגשו הודעות ומוצגים רבים, חלקם בהסכמה וחלק חקירות עדים. מטעם ההגנה העיד הנאשם לבדו.

5. לאחר שמיעת הראיות ובהן גרסת הנאשם ולאחר עיון בסיכומי הצדדים, הסתבר כי המחלוקת העובדתית בין הצדדים, אשר לגביה נדרשת קביעת ממצאים עובדתיים לצורך הכרעה בשאלת האשמה, היא מצומצמת, שכן עיקר טענותיה של ההגנה מתמקדות במשמעות של המעשים, אשר רובם אינו בהכרח במחלוקת, ובשאלת התגבשותה של עבירה פלילית. כפועל יוצא מכך, כמעט ולא התעורר הצורך להכריע במהימנות של עדים וההכרעה בדבר קבלת תזה אחת או אחרת מבוססת על מכלול רחב של שיקולים, ובכלל זה על ריבוי הראיות בקשר לכל אחד מהנושאים וההשתלבות ביניהן.

6. בנסיבות אלה, כאשר גדר המחלוקת העובדתית הוא כאמור מצומצם, מתייתר גם הצורך בסקירה מקדימה של כל הראיות הרבות שהוצגו במהלך המשפט. חלף זאת ובמטרה למקד ולייעל הדיון, בכל אחד מהפרקים שבהכרעת הדין ייפרש מערך הראיות הרלבנטי לגביו, המשמעות הנגזרת ממנו, וככל שיידרש גם גרסת הנאשם לדברים.

7. לפיכך, סדר הילוכה של הכרעת הדין יהיה כדלקמן: הפרקים הראשונים ידונו בעניינים כלליים, כאשר הפרק השני יתמקד בהיבטים מקדמיים הקשורים בתפקידיו וסמכויותיו של רב עיר וסוגי תעודות הכשרות, ולאחריו, במסגרת הפרק השלישי, תידון שאלת הקשר של הנאשם לבד"ץ בית יוסף והאם יש בו כדי לבסס ניגוד עניינים. בהמשך, במסגרת פרקים רביעי עד שישי, תידון התנהלות הנאשם במסגרת תפקידו כרב הערים חולון ואור יהודה והמשמעות של המדיניות שהנהיג באותן ערים. בסופה של דרך יבוא הפרק השביעי בגדרו תידון השאלה האם מעשיו של הנאשם שהוכחו עולים כדי הפרת האמונים, ובהמשך, ייערך דיון, במסגרת פרק נוסף ונפרד, בעתירת ההגנה לביטול כתב האישום בשל קיומה של הגנה מן הצדק.

פרק ב: היבטים כלליים

8. בתחילת הדרך ראוי להתעכב על מספר נושאים מקדימים אשר הבנתם חשובה לניתוח הראיות וביורר הסוגיות הנוגעות לשאלת האשמה. נושאים אלה מתייחסים לסוגי תעודות הכשרות הניתנות לבעלי עסקים בעיר, פעילותם של גופי כשרות פרטיים במסגרת אותם עסקים, המכונים כאמור גם גופי בד"ץ, וכן לתפקידו של רב העיר וסמכויותיו בתחום הכשרות בעיר בה מכהן.

(1) סוגי תעודות הכשרות ופעילות גופי השגחת כשרות פרטיים

9. בכל הנוגע לתעודות הכשרות המוענקות על-ידי הרבנות המקומית, יובהר כי קיימים שני סוגים: **האחד** - **תעודת כשרות רגילה**, הניתנת לבית העסק בכפוף לרכישת חומרי גלם ממקורות מאושרים כלליים. **השני** - **תעודת כשרות מהדרין**, הניתנת לבית העסק מטעם הרבנות, בכפוף לרכישת חומרי גלם ממקורות מהודרים.

בלבד, ורמת השגחה בהיקף גבוה יותר, על-פי שיקול דעתו של רב העיר. מטבע הדברים, בית עסק המחזיק תעודת כשרות מהדרין פונה לקהל רחב יותר של צרכני כשרות.

10. בכל הנוגע למתן תעודת כשרות רגילה, אין מחלוקת כי הנאשם פעל באופן תקין ובהתאם למקובל אישר הענקת תעודה כאמור לבתי עסק המוכרים מוצרים הנושאים ציוני כשרות מרבנות מוסמכת כלשהי ובלשונו "בכולם המוצרים בכשרות הרבנות מכל הבא ליד" (ת/א, ש' 15/227) או "כשרות רגילה מקבלת בשרים ללא העדפה כלל" (ת/א, ש' 15/234).

11. לעומת זאת, בכל הנוגע למדיניות שהנהיג הנאשם לגבי הענקת תעודת כשרות מהדרין, סבורה המאשימה, כמצוין לעיל, כי הראיות מבססות התנהלות של הפרת אמונים. בהקשר זה, עולה מהראיות כי קיימת פרקטיקה מקובלת, בגדרה ניתן להצביע על שתי אסכולות של רבני ערים בכל הנוגע לאופן הענקת תעודת כשרות מהדרין מטעם הרבנות המקומית לבעלי העסקים בעיר:

אסכולה אחת - הענקת תעודת מהדרין ללא דרישה מוקדמת מבעל העסק לשכור את שירותיו של גוף בד"ץ או רכישת חומרי גלם מאותו גוף. בהקשר זה, העידו גורמי הרבנות הראשית כי רב העיר רשאי, ואולי אף מצופה ממנו, להעניק תעודת מהדרין של הרבנות מבלי להיעזר בהשגחה נוספת של גופים פרטיים אלא "מכוח עצמו" (**עדות יעקב סבג**, ראש אגף הכשרות ברבנות הראשית, ת/א, ש' 84/25; **עדות יוחאי רפאל**, מנהל היחידה הארצית לאכיפת חוק איסור הונאה בכשרות ברבנות הראשית, ע' 48, ש' 17; וכן עדות הנאשם, ע' 853, ש' 27). במצב דברים זה, ההשגחה תבוצע על-ידי עובדי הרבנות המקומית בלבד וללא סיוע של משגיחים חיצוניים מטעם גוף הבד"ץ.

במקרה כזה, כאשר אין דרישה מוקדמת מבעל העסק להתקשר עם גוף השגחה פרטי, ישנם רבני עיר המאשרים לבעלי עסק, ככל שאלה חפצים, להחזיק ב**בנוסף** לתעודת המהדרין של הרבנות גם תעודת כשרות פרטית של גוף בד"ץ או של מספר גופי בד"ץ, ובלבד שהגוף הפרטי מאושר על-ידי רב העיר, שאם לא כן תישלל מבעל העסק תעודת המהדרין מטעם הרבנות (עדות יוחאי רפאל, ע' 94-95; נ/3; נ/4). עוד עלה מהראיות, כי ישנם רבני עיר האוסרים על בעלי עסקים המחזיקים תעודת מהדרין מטעם הרבנות המקומית לשכור ב**בנוסף** את שירותיו של גוף בד"ץ כלשהו, אחרת תישלל מהם תעודת המהדרין (כך, ככל הנראה, פועלים בערים צפת, נתניה, ופתח תקוה (יוחאי רפאל, ע' 88, ש' 13; ראו גם עדויות גורמים נוספים בנושא: ע' 238; ע' 411 - 420).

אסכולה שנייה - הענקת תעודת מהדרין בכפוף ל**דרישה מוקדמת** כי בעל העסק ישכור את שירותיו של גוף כשרות פרטי המאושר על-ידי רב העיר וירכוש חומרי הגלם מגוף זה בלבד. (**יוחאי רפאל**, בעיקר ע' 48; ע' 79; **יעקב סבג**, ת/א, ש' 56). במצב דברים זה, תהא לעסק השגחה כפולה, הן מטעם הרבנות המקומית והן מטעם הגוף הפרטי.

12. בענייננו, הבהיר הנאשם כי הוא, ככלל, משתייך לאסכולה השנייה, לפיה כאמור הענקת תעודת מהדרין של הרבנות המקומית מותנית בהתקשרות של בעל העסק עם גוף בד"ץ פרטי. לדברי הנאשם בחקירתו במשטרה בנושא זה, "ברוב המקרים זה בא עם גוף נוסף וכאשר שאנחנו רואים שהכול מאושר אנחנו נותנים

תעודת כשרות מהדרין...כאשר יש גוף נוסף, מלבד הרבנות, אותו בד"ץ שולח אליו את המשגיח לבצע את ההוראות שהרבנות רואה לנכון ובזה הוא מאושר. כך ההשגחה נעשית משותפת" (ת/א, ש' 127 ואילך), "הכשרות מהדרין, כאשר יש להם שם בשר, **תמיד** זה מלווה בגוף כשרות נוסף והוא מכתב את הבשרים שלו וזה לא תלוי ב" (ת/א, ש' 234; ראו באותו עניין גם את עדויותיהם של מפקחי כשרות ברבנות חולון, **שמחה שטיינברגר** (ת/א, ש' 76, ש' 20) **ושלום סאסי** (ת/א, ש' 56, ש' 127; ש' 149)). לשאלה מדוע רבנות חולון אינה מעניקה תעודת כשרות מהדרין ללא דרישה מוקדמת להתקשרות של בעל העסק עם בד"ץ, השיב הנאשם כי "אני לא רואה את תפקידה של הרבנות להתעסק ברמת מהדרין" (ת/א, ש' 238).

13. עוד ראוי לציין בחלק מקדמי זה, כעולה מעדותו של **יעקב סבג**, שהוא כאמור ראש אגף הכשרות ברבנות הראשית, כי במדינת ישראל קיימים מספר גופי השגחת כשרות פרטיים (בד"צים), המוכרים על-ידי הרבנות הראשית, העוסקים במתן תעודות הכשר. במסגרת עדותו, מנה סבג את גופי הכשרות הפרטיים "שכשרותם מהימנה" וציין את **כשרות הרב לנדאו, בד"ץ העדה החרדית, בד"ץ חוג חתם סופר בני ברק, בד"ץ בית יוסף, בד"ץ מהדרין - הרב רובין, בד"ץ יורה דעה - הרב מחפוד, בד"ץ שארית ישראל, בד"ץ ירושלים, בד"ץ בלז- מחזיקי הדת** "וייתכן וקיימים עוד" (ת/א, ש' 84, ש' 70; ת/א, ש' 84; ע' 682, ש' 6 ואילך). עוד הוסיף סבג כי "מועצת הרבנות הקימה וועדה במסגרת וועדת הכשרות לקביעת קריטריונים ופרמטרים מי יכול לשמש כבד"ץ פרטי שיהיה מאושר לעבודה עם הרבנות הראשית/מקומית" (ת/א, ש' 71).

14. עוד יצוין כעת, גם אם הדבר מובן מאליו, כי ההכנסות של גופי הכשרות הפרטיים נגזרות, כמו בכל גוף פרטי נותן שירות, מהיקף הפעילות וממספר העסקים להם נותן הגוף שירות, כאשר ההכנסה נובעת מתשלום אגרות, עמלות, פיקוח ובעיקר ממכירת בשר (**יגאל בן עזרא**, מפקח ראשי בבד"ץ בית יוסף, ע' 654-656; יעקב סבג, ת/א, ש' 84, ש' 43 ואילך). לפיכך, ברור כי קידום פעילות עסקית של גוף בד"ץ כזה או אחר יביא בהכרח להגדלת רווחיו.

(2) תפקידו של רב העיר בתחום הכשרות

15. בהתחשב בסמכותו הרחבה של רב העיר, הרשאי, כאמור, להתנות מתן תעודת מהדרין בהתקשרות של בעל עסק רק עם גופי כשרות פרטיים המקובלים עליו, אך מתבקש להתייחס בחלק מקדמי זה להגדרת תפקידו של רב עיר בחקיקה. בהקשר זה, קובע חוק איסור הונאה בכשרות, תשמ"ג-1983 (להלן - **חוק הונאה בכשרות**) כי רב עיר, המהווה עובד ציבור כמשמעותו בחוק העונשין (סעיף 13), רשאי לתת תעודת הכשר (סעיף 2) ובמתן תעודת הכשר "**יתחשב הרב בדיני כשרות בלבד**" (סעיף 11). השיקולים האמורים להדריך את רב העיר בהעניקו או בסירובו להעניק תעודת הכשר נדונו בהרחבה בבג"ץ 7203/00 **מעדני אביב אוסובלנסקי בע"מ נגד מועצת הרבנות הראשית ואחרים**, פ"ד נו(2) 196 (להלן - **בג"ץ מעדני אביב**), בגדרו נקבע בין השאר כי סוג השיקולים היחיד הוא שיקולים של כשרות המזון על-פי דיני הכשרות בלבד.

16. עם זאת, בבג"ץ מעדני אביב הנ"ל ובפסקי דין נוספים בנושא (בג"ץ 465/89 **רסקין נגד המועצה**

הדתית ירושלים, פ"ד מד(2) 673 (1990); בג"ץ 3944/92 **מרבק - בית מטבחים בע"מ נגד הרבנות הראשית נתניה**, פ"ד מט(1) 278 (1995)) לא נדונה הפרשנות שיש לתת לכלל ההוראה לפיה **"יתחשב הרב בדיני כשרות בלבד"** שבסעיף 11 לחוק הונאה בכשרות. במילים אחרות, לא נדונה השאלה אם מדובר בדיני כשרות "כלליים" ו"רחבים", היינו אלה המקובלים על גורמי מועצת הרבנות הראשית לישראל, או רק בדיני הכשרות שרב העיר נותן התעודה מאמין בהם או פועל לפיהם. בתחילת הדרך נדמה היה כי שאלה זו עומדת במוקד ההליך הנוכחי, אולם, ככל שהתקדמנו בבירור האשמה, ניתן היה להבין כי סוגיה זו, שהסתבר שהיא מעסיקה לעיתים גם את גורמי הרבנות הראשית (יוחאי רפאל, ע' 71, ש' 24 עד ע' 76), אינה טעונה הכרעה במסגרת ההליך הנוכחי ואין בה כדי להשליך על תוצאותיו.

17. די לציין בענייננו, נושא שעוד אדרש אליו בהמשך, כי אין בנמצא כללים כתובים מחייבים או פרקטיקה אחידה ולמעשה ההתנהלות המקובלת מאפשרת לכל רב עיר לקבוע את כללי הכשרות שהוא פועל על פיהם ובכך להביא לידי ביטוי גם את תפישתו ההלכתית האישית. לפיכך, מקובלת טענת ההגנה, עליה הרחיבה בסיכומיה, כי לרב העיר שיקול דעת רחב בתחום הכשרות בעיר בה מכהן. עם זאת, כמו כל עובד ציבור בכיר, בוודאי כזה המקבל החלטות רוחב ומחזיק במונופול מלא על נושא הכשרות בעיר, כפוף רב העיר בין השאר לערכים של שוויון, הגינות, חופש עיסוק, חופש דת וחופש בחירה וכן להליך הוגן ותקין של קבלת החלטות ללא משוא פנים.

פרק ג: בד"ץ בית יוסף - ניגוד עניינים

18. בד"ץ בית יוסף הוא גוף השגחה פרטי, אשר הוקם על-ידי אביו של הנאשם, נרשם בהמשך (בחודש נובמבר 1997) על-ידי הנאשם כחברה, כשהבעלים של 99% מהמניות בה היה הנאשם, אשר אף שימש מנהל הבד"ץ בפועל עד שנת 1999. בשנה זו, בשל מינויו של הנאשם לרב העיר חולון בשנת 1998, הועברה לבקשתו הבעלות בגוף לידי אחיו, הרב משה יוסף, המשמש כראש הבד"ץ עד היום (ת/73; ת/2 - ת/4).

19. נתון נוסף אשר אינו במחלוקת הוא כי קיים קשר עסקי בין בד"ץ בית יוסף לבין "נטו", יבואן ומשווק של בשר, אשר חלקו נשחט בחו"ל בפיקוח ובהשגחה של צוות מבד"ץ בית יוסף, כאשר הבשר משווק בארץ תחת המותג "עטרה בית יוסף". "נטו" משלם עמלה לבד"ץ בית יוסף עבור כל יחידת משקל נמכרת של הבשר ובעלי עסקים המעוניינים בתעודת כשרות מבד"ץ בית יוסף, מחויבים לרכוש בשר של "עטרה בית יוסף" בלבד (הרב משה יוסף, ת/73, ש' 23; יגאל בן עזרא, ע' 647; ת/5).

20. מן הראיות עולה, כפי שאף הדגישה ההגנה בהרחבה בסיכומיה, כי מאז עזיבתו של הנאשם את בד"ץ בית יוסף בסמוך לשנת 1999, הוא אינו מעורב עוד בניהול הגוף ואין לו רווחים כספיים אישיים ו/או קשר כלכלי ישיר (יגאל בן עזרא, ע' 667; רפ"ק ארז דפנה, ע' 718, ש' 17). יחד עם זאת, עדיין קיים קשר בין הנאשם לבין בד"ץ בית יוסף, אף לאחר עזיבתו ומינויו לרב העיר חולון ולמעשה עד היום, שלגבי חלקו אף הסכימה ההגנה,

המתבטא בנתונים הבאים:

ראשית - מדובר בגוף פרטי שהוקם על-ידי אביו של הנאשם, הרב עובדיה יוסף ז"ל.

שנית - הנאשם עמד בראש בד"ץ בית יוסף תקופה מסוימת, פעל לרישום הגוף כחברה והיה בעליו עד לשנת 1999 לערך.

שלישית - בד"ץ בית יוסף מזוהה עד היום בפני הציבור הן עם הנאשם והן עם בני משפחתו (ראו למשל סעיף 345 לסיכומי ההגנה). בהקשר זה, ראוי להפנות לדברי הנאשם לפיהם **"והוא רצה דווקא את בשר עטרה מתוך כוונה להחניף לי"** (ת/16, ש' 149), **"אני יכול לאמר שעצם נוכחותי בעיר מפנה את הזרקורים לפסקי ההלכה של אבי לרבות ענייני כשרות"** (ת/16, ש' 590) וכן כי **"אני אחרי הכל הבן של אבא שלי ואנשים לא מעטים מנסים למצוא חן בעיני, אז הם מביאים או מוצרים של בית יוסף או שהם מביאים את הגוף של בית יוסף"** (ע' 820, ש' 19).

רביעית - מדובר בגוף פרטי עסקי, בעל פעילות ענפה ברחבי הארץ, כאשר מאז עזיבת הנאשם עומד בראשו אחיו, בן משפחה מקרבה ראשונה, שהוא בעל עניין כספי ממשי והנהנה העיקרי מפירותיו הכספיים של בד"ץ בית יוסף (ת/6; ת/7; ת/70-72; ת/26; ת/28). העובדה שלא הובאו ראיות ישירות לאופיו של הקשר בין הנאשם לבין אחיו, כפי שגרסה ההגנה בסיכומיה, אינה שומטת הקרקע תחת קיומו של הקשר בין הנאשם לבד"ץ בית יוסף, שכן, כאמור, מדובר בקרבה מדרגה ראשונה ולכך, לטעמי, משמעות כמעט מכרעת (בקשר לניגוד עניינים מובהק וחשש טבוע למשוא פנים בנסיבות דומות ראו למשל סעיף 77א(1)(2) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984).

הצטברותם של הנתונים הנ"ל מבססת המסקנה בדבר קיומו של אינטרס אישי, משפחתי וכלכלי של הנאשם בקשר לבד"ץ בית יוסף, כפי שטוענת המאשימה. במצב הדברים המתואר, לא ניתן לומר כי מדובר בניגוד עניינים פורמאלי בלבד או ב"ניסיון מלאכותי ומאולץ", כי אם בניגוד ענייני ממשי הנעוץ בעובדה שהנאשם ומשפחתו מזוהים עם הגוף, כך שהמוניטין של הגוף עשוי להשליך ישירות גם על המוניטין של הנאשם, ובעובדה שבן משפחה מקרבה ראשונה הוא הנהנה הישיר מהרווחים.

21. בהינתן המסקנה בדבר קיומו של אינטרס לנאשם בקשר לבד"ץ בית יוסף, ברור כי העובדה שהנאשם הופקד על תחום הכשרות בערים חולון ואור יהודה וכי במסגרת זו רשאי היה להתנות מתן תעודת כשרות מהדרין בהתקשרות בעל העסק עם בד"ץ כזה או אחר או לאסור התקשרות כאמור, הביאה להימצאותו במצב של ניגוד עניינים בין האינטרס הציבורי עליו מופקד בתחום הכשרות לבין האינטרס שלו בבד"ץ בית יוסף. ניגוד עניינים זה אף עלה מדרגה בשל השתייכותו של הנאשם לאסכולת רבני העיר המתנים הענקת תעודת מהדרין בהתקשרות של בעל עסק עם גוף בד"ץ (בשונה מאסכולת הרבנים המעניקים תעודת מהדרין ללא קשר להתקשרות עם גוף בד"ץ). כאן המקום להזכיר, כי "המאפיין מצב של ניגוד עניינים הוא הימצאותו של עובד הציבור במצב בו קיים ניגוד בין האינטרס עליו מופקד עובד הציבור לבין אינטרס אחר כלשהו" (דנ"פ

1397/03 מדינת ישראל נגד שבס, פ"ד נט(4) 385, פס' 42 (2004) (להלן - עניין שבס), וכך הם פני הדברים בעניינו.

22. בקשר לקיומו של ניגוד עניינים מובנה במצב בו היה נתון הנאשם במסגרת תפקידו, ראוי להפנות גם לחוזר מנכ"ל המשרד לשירותי דת, מחודש יולי 2010, שעניינו "נוהל הפעלת מערך הכשרות במועצות הדתיות" (ת/8; יעקב סבג, ע' 681, 693; רפאל יוחאי, ע' 27). במסגרת חוזר המנכ"ל ישנה התייחסות להיבטים של ניגוד עניינים הנובעים מפעילות גופי הכשרות הפרטיים ובגדרו צוין בין השאר כי: **"רב מקומי לא רשאי להיות מועסק בתמורה או שלא בתמורה בגוף כשרות פרטי, וזאת אף אם שירותי הכשרות הניתנים על ידי גוף הכשרות הפרטי אינם ניתנים בתחומי היישוב בו מכהן הרב המקומי. כמו כן, אין לעשות שימוש בשמו של הרב המקומי לשם קידום מטרות עסקיות. בכלל זה, אין להשתמש בשמו של הרב המקומי לצורך קידום שירותי כשרות פרטית (כדוגמת ציון שמו של הרב המקומי על גבי חותמת בד"ץ פרטי, כתב המלצה מרב העיר לגבי גוף כשרות פרטי, וכיו"ב)"** (ההדגשה אינה במקור - ע' 18, סעיף 11(א)). דברים אלה מוסיפים וממחישים את הפסול המובנה בקיומו של קשר כלשהו בין רב עיר לבין בד"ץ כלשהו, בין אם גוף הכשרות פועל בתחום העיר בה מכהן הרב ובין אם לאו.

23. ראוי להבהיר כבר עתה, הגם שנושא זה יידון בהמשך במסגרת הפרק המשפטי, כי רק קיומו של ניגוד עניינים כללי ומובנה מהסוג האמור, הנובע מעצם התפקיד ומעצם קיומו של קשר לבד"ץ בית יוסף, אינו מגבש בהכרח מעשה של הפרת אמונים הפוגע בציבור, שכן, כפי שנפסק, לצורך הרשעה בעבירה זו **"נדרש גוון מיוחד לניגוד העניינים"** ויש להראות כי להתנהגותו של הנאשם נלווה **"פן מחמיר נוסף"** (עניין שבס). למעשה, השאלה המרכזית בעניינו, אותה יש לברר במסגרת הכרעת דין זו, היא האם להתנהלותו של הנאשם בהיותו בניגוד עניינים במסגרת תפקידו בערים חולון ואור יהודה התווסף **"פן מחמיר נוסף"** המבסס אחריות פלילית.

ההתנהלות בעיר חולון

פרק ד:

(1) מדיניות הנאשם בתחום הכשרות כרב העיר חולון

24. בפתח הדברים, יצוין כי בעיר חולון קיימים שני רבנים, הנאשם והרב יוחנן גור אריה, המוסמכים שניהם להעניק תעודות הכשר על-פי חוק (עדות רפאל יוחאי, ע' 13, ש' 3), אולם, כעולה מדברי הנאשם, **"חילקנו בינו את האחריות מיד לאחר הבחירה כאשר המחלקה הגדולה בנשואין היא תחת אחריותו של הרב יוחנן גור אריה ומחלקת הכשרות נתונה לאחריותי"** (ת/15א, ש' 29; ת/14, ש' 53).

25. כפי שצוין בסעיף 12 לעיל, במסגרת אחריותו של הנאשם על תחום הכשרות בעיר ובהתאם לפרקטיקה מקובלת על הרבנות הראשית, בחר הנאשם, ככלל, להעניק תעודות מהדרין לבעלי עסק בכפוף להתקשרות

של אותו עסק עם גוף כשרות פרטי. טענת המאשימה בדבר התנהלותו הפסולה של הנאשם אינה נובעת מפרקטיקה כללית זו, אלא מהעובדה שהנאשם יישם אותה באופן המקדם, לפי הטענה, את בד"ץ בית יוסף. אחת הראיות המרכזיות עליהן מסתמכת המאשימה בקשר לכך, הוא מכתב מיום 4.3.08 ששיגר הנאשם במסגרת תפקידו "לבעלי העסקים למהדרין" בו ציין כדלקמן:

"לפי החלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל אין להעניק תעודת מהדרין לעסקים שיש בהם תעודת הכשר מגוף שאינו מוכח כמקפיד על הרמה הנאותה עם מערכת פיקוח כנדרש.

אי לכך, בעירנו חולון יהיו הגופים דלהלן בלבד מוסמכים להיכנס לעסקים:

א. בד"ץ העדה החרדית

ב. בד"ץ בית יוסף

ג. כשרות הרב לנדאו בני ברק

עסק שיש לו תעודה מגוף אחר, תינתן לו ארכה לסדר עסקו עם גופי הכשרות המאושרים לחצי שנה
(ההדגשות אינן במקור -ת/1) (להלן - מכתב ההנחיה).

26. בטרם נבחן את התנהלות הנאשם העולה ממכלול הראיות, ראוי להתעכב לרגע על תוכנו של מכתב ההנחיה. למעשה, בהתאם ללשון המכתב, מורה הנאשם, בהיותו רב העיר, כי יעניק תעודת כשרות מהדרין רק לבעלי עסק האוחזים בתעודת כשרות של אחד מתוך שלושה גופי בד"ץ בלבד וככל שביום שיגור המכתב מחזיק בעל עסק בתעודה של גוף בד"ץ אחר, הרי שתינתן לו ארכה בת חצי שנה לצורך סיום ההתקשרות עם אותו בד"ץ והתקשרות עם אחד הגופים שברשימה, שאחרת לא תוענק לו תעודת מהדרין או תישלל ממנו תעודה קיימת. למען הסר ספק, הנאשם אינו מכחיש את עריכת המכתב ושיגורו לבעלי עסקים, אלא שלטענתו, עליה אעמוד בהרחבה בהמשך, מדובר בהמלצה ולא בהוראה וכי תכליתו העיקרית של המכתב הייתה "לזעזע" בעיקר את בד"ץ חתם סופר בגין התנהלותו.

27. ייאמר כבר עתה, כי הראיות שהציגה המאשימה מלמדות כי ההתנהלות בשטח, עליה ניתן ללמוד בין השאר מעדויותיהם של כל מפקחי או משגיחי הכשרות ברבנות המקומית בעיר חולון, תואמת את האמור במכתב ההנחיה ומלמדת כי אין המדובר בהמלצה בלבד, כפי שגרס. בהקשר זה, מסר מפקח הכשרות שמחה שטיינברג בחקירתו כי "...כאן ברבנות חולון מרשים אך ורק עטרה בית יוסף, הרב לנדאו או בד"ץ העדה החרדית." (ת/76, ש' 20; ע' 255, ש' 21) וגם יתר גורמי הרבנות המקומית, בהם המפקחים **דוד אהרונוב** (ע' 443, ש' 20; ע' 453, ש' 29), **שלום סאסי** (ת/56, ש' 232-238; ת/57, ש' 66), **נחשון זכריה** (ע' 511, ש' 14, ש' 23), **משה מוגרבי** (ע' 522, ש' 26), **יוסף ארביב** (ת/49א, ש' 23 - 37) ו**ליאור חיון** (ע' 625, ש' 16), אישרו התנהלות בשטח התואמת את הנחיית הנאשם במסגרת המכתב ת/1.

28. גם מעדויותיהם של בעלי עסקים בעיר ניתן ללמוד על ההתנהלות הכללית בעיר חולון ועל המדיניות של

הנאשם:

(א) **פלאפל כיד המלך - אלעד בלחני**, בעל העסק, מסר כי לא הכניס בעבר בשר לעסק כי לא עמד בעלויות, שכן "בשביל מהדרין צריך ..בד"ץ בית יוסף", "אמרו לי עטרה בית יוסף ויכול להיות העדה החרדית ירושלים" (ע' 264, ש' 22; ע' 279, ש' 16, 25; ראו בהקשר זה גם עדות אביו, **עמנואל בלחני**, ע' 286, ש' 19; ע' 289, ש' 23; ע' 292, ש' 1; וכן עדות משגיח הכשרות משה מוגרבי, ע' 524, ש' 18). יוער, כי במהלך המשפט הועלו טענות לגבי ההתנהלות הכללית של בעלי עסק זה, אלא שלא מצאתי שיש בטענות, גם אם היו מוכחות כנכונות, כדי להשליך על עדותם הממוקדת של עמנואל ואלעד בלחני בנוגע לדרישת הרבנות המקומית, הנתמכת גם בעדות המפקח מוגרבי.

(ב) **אולמי המוזיאון בחולון - בעליו של אולם האירועים הם ארז ליטאי ודוד טהור**, שניהם נחקרו במשטרה בשנת 2015. מהודעתו של **דוד טהור**, שהוגשה בהסכמה ללא חקירה (ת/75), עולה כי פגש את הנאשם בשנת 2013 עת פתחו העסק, וביקש את אישורו להעביר מזון מעסק נוסף שניהלו בבת-ים לגביו מחזיקים בתעודת מהדרין, לעסק החדש בחולון, אולם הנאשם הבהיר לו כי במקרה כזה תינתן לו תעודת כשרות רגילה בלבד. בהמשך, כך העיד, "שאלתי את הרב מהן הכשרות המהדרין המקובלות בחולון והוא ציין בפני שלוש. את עטרה בית יוסף, לנדאו ואם אינני טועה גם העדה החרדית" (ת/75, ש' 10).

באותו עניין זומן לעדות מטעם המאשימה גם **ארז ליטאי**, שותפו של דוד טהור, ובמסגרת חקירה ראשית, שבוצעה על דרך של חקירה נגדית בהסכמת ההגנה לאור סתירות לכאוריות בין הודעתו במשטרה לבין עדותו בבית המשפט, נתבקשה הגשת הודעתו במשטרה והעדפתה על פני העדות בבית המשפט בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות [נוסח חדש], תשל"א-1971 (להלן - **פקודת הראיות**). במסגרת הודעתו, ציין ליטאי כי התעניין בכשרות מהדרין לעסק, פנה למשגיח הכשרות, שחזר אליו למחרת ומסר "שאם אני בעצם רוצה תעודה מהודרת אני חייב להיצמד להשגחת בית יוסף בלבד" (ת/80, ע' 1, ש' 8), כי "זו ההנחיה של הרב יוסף" (ש' 19). עוד הוסיף העד בהודעה, כי "בסופו של דבר נכנעתי לדרישה של הרב יוסף ועשיתי בד"ץ בית יוסף... אני רוצה לציין שבצעם אני רציתי תעודת מהדרין מהרבנות ושתהיה לי האפשרות להביא כל בשר בד"ץ כמו מחפוד, נווה ציון, אשפר, מוצפי ועוד ומצאתי את עצמי מוגבל רק ללנדאו ולבית יוסף..." (ת/80, ע' 2, ש' 23-13). אכן, עדותו של ליטאי בבית המשפט הייתה שונה באופן מהותי מעדותו במשטרה, שכן כל הטרזניה שהובעה בהודעתו על כך שחויב לעבוד רק עם בד"ץ בית יוסף או כשרות לנדאו נעלמה במהלך המשפט באופן לא מוסבר. בהתחשב בכך שדבריו של ליטאי במשטרה מתיישבים עם דברי שותפו דוד טהור ובהינתן כי מדובר בעד שפנה מיוזמתו למשטרה לאחר ששמע פרסומים על החקירה שהתנהלה ועל האפשרות כי יוגש כתב אישום (ע' 462, ש' 14-18; ע' 466, ש' 22), סבורני כי יש להעדיף ההודעה במשטרה, ממנה כאמור ניתן ללמוד על המדיניות שהונהגה בעיר חולון, אם כי יש להדגיש כי העד לא שוחח ישירות עם הנאשם, כך שעדותו מתייחסת למדיניות בשטח בלבד.

(ג) **בית קפה חלבי - במסגרת עדותו בבית המשפט, מסר דוד ברנס**, בעל העסק, כי החליט לפתוח עסק בחולון, ניגש לנאשם אשר המליץ לו על בד"ץ בית יוסף או, כפי שהסביר העד, נתן לו את ברכת הדרך (ע' 533, ש' 4; ע' 535, ש' 32-28; ע' 540, ש' 30), וזאת בניגוד להודעה במשטרה, אשר נתבקשה העדפתה לפי סעיף 10א לפקודת הראיות (ת/81), בגדרה מסר כי הנאשם אמר לו "שאם אני רוצה לעשות בד"ץ בנוסף לתעודת הכשרות מטעם הרבנות אז שאני יעשה בד"ץ של בית יוסף הוא לא נתן לי עוד אופציות ולכן החלטתי לעשות בד"ץ של בית יוסף..". (ת/81, ש' 81).

12 ואילך). יוער כי גם בבית המשפט וגם בחקירה דיבר ברנס על המלצה או הצעה של הנאשם להתקשר עם בד"ץ בית יוסף ואינני סבור כי מדובר בסתירה במידה המצדיקה העדפת אמרה זו או אחרת לפי סעיף 10א לפקודת הראיות. ראוי לציין, כי גרסת הנאשם, עת נשאל לפרש הדברים שמסר ברנס, היא כי "אני לא רואה בעיה להמליץ על כשרות של אחי אם אני מאמין בה" (ת/16, ש' 626).

(ד) **עסק לאפיית לחמים - אהרון טל**, בעל עסק לאפיית לחמים, מסר בהודעתו במשטרה מיום 14.8.13, שהוגשה במקום חקירה, כי לפני שש שנים, סמוך לפתיחת המאפייה, הגיע לפגישה עם הנאשם בלשכתו, "ביקשתי לצרף כשרות שנייה אני רציתי את חתם סופר איתם אני כבר עובד בראשל"צ. הרב אמר לי שהוא מעדיף את בד"ץ העדה החרדית או של בית יוסף שאיתם הוא יכול לחיות בשלום" (ת/59, ש' 18) (ההדגשה אינה במקור).

ממקבץ עדויותיהם של בעלי העסקים הנ"ל בקשר לשיחות שניהלו ישירות עם הנאשם (עדויות דוד טהור, דוד ברנס ואהרון טל) ובקשר להתנהלות בשטח, עולה בבירור כי מכתב ההנחיה לא היה בגדר המלצה בלבד, כי אם כזה המשקף את המדיניות שקידם הנאשם.

(2) גרסת הנאשם ובחינתה

29. הנאשם, כעולה מהודעותיו במשטרה ומעדויותו בבית המשפט, העלה שתי טענות עיקריות בנוגע למכתב ההנחיה ת/1, אשר אינן בהכרח מתיישבות זו עם זו, כדלקמן: **האחת** - המכתב שוגר "כדי לזעזע את כל גופי הכשרות האחרים בעיקר חתם סופר פתח תקווה..." (ת/16, ש' 694), "התחלתי לחשוב איך אני מזעזע קצת את גופי הכשרות שלא ימעלו בתפקיד שלהם, זו המטרה של התפקיד הזה, של המסמך הזה" (ע' 810, ש' 6), כאשר, לדבריו, "לא הייתה מגמה במכתב לשלול את האחרים וזה היה מופנה בעיקר כלפי חתם סופר" (ת/16, ש' 711). **השנייה** - מדובר בהמלצה בלבד, "אני ממליץ על שלושת גופי הכשרות: בד"ץ העדה החרדית, הרב לנדא ובד"ץ בית יוסף, כי ראיתי את תוצאות השגחתם והענות להוראותי וישומם בשטח" (ת/15א, ש' 153), "לו הייתי משפטן הייתי מנסח את זה אחרת, בוודאי, לו הייתי משפטן הייתי עומד על כל מילה לראות מה המשמעות שלה" (ע' 813, ש' 14).

30. טענותיו של הנאשם בקשר למכתב ההנחיה מעוררות קושי לא מבוטל. הטענה לפיה מדובר במכתב שנועד רק "לזעזע" את בד"ץ חתם סופר אינה עולה בקנה אחד עם ההתנהלות בפועל, עליה העידו גורמי הרבנות המקומית ולפיה, כאמור, "כאן ברבנות חולון מרשים אך ורק עטרה בית יוסף, הרב לנדא או בד"ץ העדה החרדית..." (ת/76, ש' 20), וכן עם עדויות בעלי העסקים שפורטו לעיל. בנוסף, לו היה מדובר במכתב שנועד רק לזעזע את בד"ץ חתם סופר ולא מכתב הנחייה דווקנית כפי שמעיד עליו תוכנו, מצופה היה כי הנאשם יעדכן את הגורמים ברבנות כי אין הוא באמת מצפה שיפעלו לפיו, אלא שהראיות כאמור מוכיחות בדיוק אחרת. גם העובדה שהנאשם מעולם לא שיגר מכתב תיקון כך שיכלול גם את בד"ץ חתם סופר כגוף מאושר לאחר שלדבריו הושגה התכלית של אותו "זעזוע", דבר המתבקש לאור גרסה זו, פועלת לחובתו. תשובתו כי לא היה צורך לעשות כן מאחר ו"העסק זורם מצוין כי כעת הבד"ץ שלהם תיקן את הליקויים וגם

שיפר את הפיקוח" (ת/16 ש' 703) אינה יכולה להתקבל והיא כשלעצמה מעוררת תמיהה.

31. לסיכום חלק זה, בכל הנוגע למתן תעודת מהדרין לעסק בעיר חולון, חייבה המדיניות של הנאשם התקשרות עם אחד מתוך שלושה גופי כשרות פרטיים, ביניהם בד"ץ בית יוסף, וכפועל יוצא מכך מדיניות זו פסלה האפשרות להתקשר עם כל גוף בד"ץ אחר ואף חייבה סיום התקשרות עם גוף בד"ץ אחר. מעבר לראיות שפורטו בחלק זה, גם הראיות הרבות בקשר להתנהלות הדומה בעיר אור יהודה וגרסת הנאשם בקשר לכך (פרק ה' להכרעת הדין), וכן הראיות בקשר להימנעות של הנאשם מאישור בד"צים הפונים לקהל הספרדי וגרסאותיו בקשר לכך (פרק ו' להכרעת הדין), מחזקות המסקנה כי עסקינן במדיניות הכוללת הנחיה דווקנית מטעם הנאשם ולא רק המלצה בלבד, כפי שגרס.

פרק ה: ההתנהלות בעיר אור יהודה

(1) מדיניות הנאשם בתחום הכשרות כממלא מקום רב העיר אור יהודה

32. בחודש מאי 2008, לאחר פטירתו של הרב דוד ברהום ז"ל, אשר כיהן אותה עת כרב העיר אור יהודה, מינתה מועצת הרבנות הראשית לישראל את הרב יעקב אדרי לרשם נישואין באור יהודה ואת הנאשם והרב בן ציון נשר כאחראיים על תחום הכשרות. בהמשך, בחודש יולי 2009, הוסמך הנאשם לבקשתו כאחראי גם על תחום רישום הנישואין במקום הרב אדרי (ת/44), תפקיד אותו מילא עד חודש אפריל 2011, אז מונה הרב ציון כהן לתפקיד רב העיר אור יהודה.

33. לגישת המאשימה, כעולה מהאישום השני, בתחום הכשרות בעיר אור יהודה, פעל הנאשם באופן דומה למתואר בקשר לעיר חולון, אלא שבמקום שיגור מכתב הנחיה מפורש דוגמת ת/1, הנחה הנאשם את הכפופים לו, לרבות במהלך כנס שקיים, כי בעלי עסקים המבקשים לקבל תעודת כשרות מהדרין מטעם הרבנות חייבים לעבוד עם אחד משלושת הבד"צים שצוינו בת/1.

34. אחת הראיות המרכזיות עליה נסמכת המאשימה היא מכתב תשובה מיום 26.5.11 של ראש המועצה הדתית אור יהודה, **דני שמואל** (ת/21), למכתבו של רוני מזרחי, מנכ"ל חברת מרכז הבשר בהשגחת בד"ץ הרב מוצפי, בגדרו ביקש האחרון, לאחר שהנאשם סיים הכהונה באור יהודה, לאשר שוב את בד"ץ הרב מוצפי לצורך תעודת מהדרין וציין כי ניסיונותיו לעשות כן קודם לכן (היינו, בתקופת כהונתו של הנאשם בעיר) נכשלו (ת/20). במסגרת מכתב התשובה, ציין ראש המועצה דני שמואל את הדברים הבאים:

א. לאחר פטירת הרב הראשי בעירנו הרב דוד ברהום בפסח תשס"ח, מונה הרב אברהם

יוסף שליט"א, רב העיר חולון, כממלא מקום רב העיר הן בענייני הכשרות והן בענייני נישואין. ובתקופה זו עמל והשתדל מאד להעמיד את הכשרות במתכונת קבועה ויציבה, הן במערך הכשרות הרגילה והן במערך כשרות מהדרין. ולפי שיקול הדעת ההלכתי שנעשה אז - שכוחו יפה גם עכשיו - צמצמו את קבלת כשרויות הבד"צים לשלושה בלבד, בד"ץ העדה החרדית ובמוצרי בשר אך ורק את בד"ץ בית יוסף והרב לנדאו.

ב. קביעה זו הוכחה את עצמה, וברוך ה' רמת הכשרות בעיר עלתה לבלי הכר, ובשנתיים האחרונות הכפלו את בתי העסק העומדים תחת פיקוחו הן בכשרות הרגילה והן בכשרות המהדרין.

ג. מפליא הדבר מדוע לא הגבתם כבר לפני שנתיים כאשר ההחלטה התקבלה וידעתם עליה.

ד. " (ת/21 - ההדגשה אינה במקור).

35. מתוכנו של המכתב האמור עולה בבירור כי בתקופת כהונתו בעיר אור יהודה, צמצם הנאשם את מספר הבד"צים שעמם ניתן היה להתקשר לצורך קבלת תעודת מהדרין, ואשר "קבלת כשרויות הבד"צים לשלושה בלבד, בד"ץ העדה החרדית ובמוצרי בשר אך ורק את בד"ץ בית יוסף והרב לנדאו". יוער כי מדובר אמנם במכתב שנערך לאחר שהנאשם סיים תפקידו בעיר אור יהודה, אלא שעורך המכתב, ראש המועצה הדתית, ציין כי כתב הדברים לאחר התייעצות טלפונית עם הנאשם, ואילו הוא (ראש המועצה) רק קרא את המכתב ברפרוף. באותו עניין ציין ראש המועצה במסגרת הודעתו במשטרה, כי "זה היה בתקופת החפיפה בין הרב יוסף לבין הרב ציון כהן. אני והרב ציון ישבנו ביחד והתקשרנו ממשרדו של הרב ציון לרב יוסף זכור לי שהרב יוסף היה על רמקול ושאלנו מה עושים עם המכתב וכיצד עונים לו ואז בשיתוף עם הרב יוסף ניסחנו את מכתב התשובה ואני חתמתי עליו. המכתב זה לא הניסוח שלי זה היה עם הרב יוסף בטלפון...הרב ציון לא רצה לחתום על מכתב כזה והרב יוסף כבר לא היה בעיר ואני חתמתי....הנוסח הוכתב בעיקרו על-ידי הרב אברהם יוסף" (ת/78, ש' 113-135) (הובהר במשפט כי הרב ציון כהן שתק בחקירה ולכן לא זומן להעיד - ע' 335, ש' 20).

יצוין, כי התובעת ביקשה להעדיף את הודעתו במשטרה של ראש המועצה בהתאם לסעיף 10א לפקודת הראיות, בגדרה מסר, כאמור, באופן נחרץ וברור כי הנאשם ניסח את עיקר המכתב, זאת על פני עדותו המהוססת בבית המשפט בנושא זה, אלא שלא מצאתי שיש מקום להחיל את סעיף 10א בנקודה זו. הטעם לכך נעוץ בעובדה שבסופו של יום אישר העד, גם במסגרת עדותו בבית המשפט, את אותם הדברים שמסר במשטרה, כמו גם את עצם אמירתם, באומרו בין השאר "אם אני אמרתי ככה במשטרה, כן, אני הייתי שם" (ע' 326, ש' 22 עד ע' 327, ש' 6). בנסיבות אלה, איני סבור כי מדובר בסתירה בין אמרת החוץ של העד לאמרה בבית המשפט המצדיקה העדפת אחת מהן. יתרה מכך, הנאשם, בחקירתו הנגדית, אישר את קיומה של השיחה הטלפונית האמורה ובלשונו "התייעצו איתי כמו שמתייעצים איתי בעוד מקומות. אני לא סוגר טלפונים כמו שקיבלתי גם אחרים...שאלו אותי מה לנסח פחות או יותר מה היה בתקופה שלי זה מה שביקשו פחות או יותר להמשיך אז הייתי איתם בקשר טלפוני אבל זה לא עמד לנגד עיניי, לו הייתי יושב איתם ורואה את המכתב הזה הייתי יודע להתייחס אחרת אולי" (ע' 899, ש' 9-1).

עוד יצוין, כי תוכנו של המכתב ת/21 מתיישב עם ההתנהלות בשטח במהלך כהונתו של הנאשם באור יהודה ובמידה מסוימת גם עם גרסאות הנאשם, כך שגם הראיות שתפורטנה בהמשך בהקשר זה - מעבר להיותן ראיות עצמאיות - מחזקות המסקנה כי ראש המועצה כתב הדברים על דעת הנאשם. לאור המקבץ האמור, ניתן לקבוע כממצא עובדתי כי המכתב ת/21 נכתב על דעתו של הנאשם והוא שסייע בניסוחו.

36. בכל הנוגע לעדותו של ראש המועצה הדתית, דני שמואל, יש לציין כי מעבר לדבריו הכנים של העד לפיהם אינו בקיא בענייני כשרות (ע' 327, ש' 10), עדותו הותירה רושם כי גם לא היה בקיא בהתנהלות הכללית בעיר בכל הנוגע למתן תעודות כשרות. כך למשל, העיד ראש המועצה כי "כשאנחנו אומרים מהדרין רבנות זה אנחנו מדברים על מהדרין של בד"צים מובחרים, לפחות 5 בד"צים שאני מכיר שהכנסנו... שהם מהרב מחפוד, נווה ציון, הרב לנדאו, העדה החרדית ובית יוסף.... גם רובין" (ע' 320), כאשר דבריו אלה סותרים הן את דברי הנאשם, הן את תוכנו של המכתב ת/21 עליו כאמור הוא עצמו חתם לאחר שפררף, והן את שלל הראיות שהוצגו בקשר לכך. בנסיבות אלה, יש קושי לבסס ממצאים בקשר לנושאים הקשורים בענייני הכשרות על עדותו של ראש המועצה בלבד אלא אם ישנן אינדיקציות ראייתיות נוספות באותו נושא (כפי שקיימות כאמור בקשר למכתב ת/21).

37. ראיות נוספות המלמדות על ההתנהלות בעיר אור יהודה בתקופת כהונת הנאשם הן עדויותיהם של בעלי תפקידים ברבנות המקומית בתקופה הרלבנטית. **הרב יאיר מתוקי**, מנהל מחלקת הכשרות ברבנות המקומית מזה למעלה מעשור, הן לפני תקופת כהונתו של הנאשם והן לאחריה, העיד כי לפני כניסתו של הנאשם לתפקיד היה אישור לעבוד עם "הרב רובין, רב מחפוד, בית יוסף, נווה ציון וזהו, זה מה שהתמקדנו, הרב לנדאו הם רצו חב"ד, וזהו..." (ע' 548, ש' 15), אולם הבד"צים העיקריים בעיר היו הרב מחפוד ובית יוסף (ע' 552, ש' 6; ע' 577, ש' 13). בכל הנוגע למדיניות שהנהיג הנאשם בתקופת כהונתו, מסר העד מתוקי כי "...הרב דיבר בכנס לגבי העניין של הבשרים... וכל משגיח שהסיק את המסקנה עשה את... שלגבי העניין של הבשרים שהוא הוא מאמין יותר שהבד"ץ בית יוסף והעדה החרדית והרב, הרב לנדאו, הם מבחינת הכשרות הם טופ, הם הדרגה הראשונה מבחינת הכשרות..." (ע' 548, ש' 29 ואילך) והוסיף כי "הנחיה קיבלו אותה משגיחים שהם שמעו את ההנחיה, ביצעו" (ע' 553, ש' 2). לשאלת התובעת, השיב מתוקי כי בעקבות "הנחיה" זו "כל המהדרין בפועל, בד"ץ בית יוסף" (ע' 554, ש' 28). לגבי תקופת כהונתו של הרב ציון כהן, לאחר סיום כהונת הנאשם באור יהודה, העיד מתוקי כי המצב חזר לקדמותו, היינו כי לגבי הספקת בשר ניתן אישור מהדרין רק למי שהתקשר עם בד"ץ נווה ציון, הרב לנדאו, הרב מחפוד ובד"ץ בית יוסף (ע' 563, ש' 31; וראו גם ת/30 ו- ת/31), כי זאת הייתה דרישת הקהל (ע' 564, ש' 3) ובהמשך אושר גם בד"ץ הרב רובין (ע' 564, ש' 29).

גם עדותו של **טוביה שמחי**, מפקח כשרות ברבנות אור יהודה, תומכת בדבריו של הרב יאיר מתוקי ובהתנהלות המתוארת. כמו העד מתוקי, גם המפקח שמחי ציין כי בתקופה שקדמה לכהונת הנאשם הבד"צים העיקריים שהיו בעיר "זה היה בד"ץ של בית יוסף, הרב מחפוד זה מה שאני זוכר, והרב מוצפי... אלה שלושתם ספרדים" (ע' 308, ש' 6; ע' 311) וכי לאחר כניסת הנאשם לתפקיד, במהלך כנס, הודיע להם האחרון כי הוא מכיר בשלושה בד"צים בשריים שהם בית יוסף, לנדאו והעדה החרדית (ע' 308, ש' 27-32) וכי הנחיה זו אף נאכפה על-ידי רב מתוקי (ע' 309; ראו גם עדות **שלמה סיטון**, משגיח כשרות ברבנות המקומית ומפקח מטעם בד"ץ בית יוסף, ע' 369, ש' 25 - ע' 370, ש' 2).

38. גם מעדויות בעלי עסקים בעיר אור יהודה ניתן ללמוד על ההתנהלות הכללית בעיר ועל המדיניות ששררה בתקופת כהונתו של הנאשם:

(א) **קייטרינג חפץ חיים - מיכאל נתנוב**, בעליו של קייטרינג בשרי העיד כי בתקופת הרב ברהום ז"ל הייתה לו תעודת מהדרין של הרבנות המקומית מבלי שהחזיק תעודת בד"ץ פרטי כאשר באותה תקופה "עבדנו עם הבשרים של מחפוד" (ע' 115, ש' 3). בשלב מסוים, כך לדבריו, הגיע הרב יאיר מתוקי והודיע שהנאשם "רוצה שאנחנו נכניס את הבשרים של בית יוסף" (ע' 115, ש' 16), אז, לאחר שקודם לכן שקל לבקש לפגוש את הנאשם יחד עם בעלי עסקים נוספים, פגש נתנוב לבדו את הנאשם שאמר לו "אנחנו רוצים רק בית יוסף, אם לא, אז אנחנו ניקח את התעודה אתה לא תוכל לעבוד" (ע' 116, ש' 8; ע' 120, ש' 1 ואילך). כתוצאה מכך, נאלץ נתנוב להחזיר לרב מחפוד בשר שכבר רכש וקנה בשר רק של עטרה. כשעומת העד עם הכחשתו של הנאשם כי חויב לעבוד עם עטרה, השיב כי לא רק שחייבו אותו אלא שגם ערכו לו ביקורות לוודא שאכן כבר לא עובד עם הרב מחפוד (ע' 133).

(ב) **קייטרינג דושמבה - רפאל בורחוב**, בעל הקייטרינג (עסק שרכש מהעד מיכאל נתנוב בתקופה בה כיהן הנאשם באור יהודה) העיד כי המשיך לעבוד עם עטרה, שכן "...זה היה הכול כאילו מטעם הרבנות כאילו בד"ץ מטעם הרבנות לא מטעם הבד"ץ כי זה היה הנוהל של הרבנות שלנו זה מה שאמרו לנו מה שאנחנו יכולים לעבוד רק עם ההשגחה הזאת" (ע' 160, ש' 9), כאשר לטענתו דברים אלה נאמרו לו על-ידי הרב מתוקי. בורחוב הוסיף והעיד, כי לא החזיק בתעודת בד"ץ בית יוסף אלא תעודת מהדרין של הרבנות "שאתה עובד עם הנחיות שלהם" (ע' 161, ש' 11) וכי לאחר סיום כהונת הנאשם "נתנו לנו עוד כמה בד"צים שיכלנו לעבוד עם החברות כאילו אחרות כמו מחפוד ואשפר הכניסו עוד כמה חברות שמה" (ע' 161, ש' 17), אולם הוא החליט להמשיך לעבוד עם בד"ץ בית יוסף.

(ג) **עסק למכירת פיתות, לחם וסמבוסק בשרי - בעל העסק, אדוארד חסידוב**, העיד כי עד לתקופת כהונת הנאשם קנה בשר ממספר בד"צים, אולם לאחר מכן נאמר לו על-ידי גורם מהרבנות "שתתחיל לקחת בד"ץ בית יוסף" (ע' 294, ש' 26) וכך עשה. לדבריו הגיע לרבנות כדי לדבר עם הנאשם אולם לא אופשרה כניסתו (ע' 301).

(ד) **מסעדת פרוק - שמואל נוריב**, בעל המסעדה, העיד כי בתקופה שקדמה לכהונת הנאשם החזיק בתעודת מהדרין של הרבנות יחד עם תעודות של מספר בד"צים פרטיים ביניהם בד"ץ הרב מחפוד ובד"ץ נווה ציון. בשלב מסוים, נאמר לו על ידי יאיר מתוקי והמפקח טוביה שמחי "כי בכל עיר עכשיו זה הולך להיות זה בד"ץ של בית יוסף..". (ע' 142, ש' 1) וכי פנה לקבל תעודה של בד"ץ בית יוסף (ע' 143, ש' 1; ראו גם עדות **יגאל בן עזרא** מטעם בד"ץ בית יוסף לפיה מסעדת פרוק התקשרה עם בד"ץ בית יוסף בתקופת כהונתו של הנאשם (ע' 659, ש' 7)). לדבריו, בעת כהונתו של הנאשם ובשל המחירים הגבוהים של בד"ץ בית יוסף, ביקש לחזור לתעודת מהדרין של הרבנות, אולם נאמר לו על-ידי המפקח כי "לא כדאי לחזור...אפילו מסעדות האחרות רק מכניסים בד"ץ של בית יוסף" (ע' 146, ש' 18). עדות דומה נמסרה על-ידי בנו, **ראובן נוריב**, שצין כי "מהדרין של הרבנות היו מסכימים לקחת כל בשר, אמרתי לך מהדרין של הרבנות היה אפשר להכניס כל מיני סוגים של בד"צים העיקר שיהיה בד"ץ" (ע' 151, ש' 19) וכי בתקופת הנאשם נאמר על-ידי המפקח טוביה שמחי והרב יאיר מתוקי "לעבוד רק עם הבשר של בית יוסף" (ע' 152, ש' 7).

עדותם של בני משפחת נורייב נתמכת גם בעדותו של **שלמה סיטון**, שהוא כאמור משגיח מטעם הרבנות ומטעם בד"ץ בית יוסף במסעדת פרוק, לפיה "בזמנו אנחנו היינו קונים מכולם אנחנו היינו קונים מהרב מוצפי....בזמנו זה לפני שהרב אברהם יוסף הגיע לאור יהודה...אחרי זה אנחנו עשינו בד"ץ ואז היה אסור לנו להכניס בשר אחר וכשרצינו לעזוב זאת אומרת הבעל בית רצה לעזוב זה לא הסתדר לו אמרו לו שיש הוראה לא להכניס חוץ מעטרה או הרב לנדאו או בד"ץ ירושלים " (ע' 369, ש' 25 - ע' 370, ש' 2).

גם עדותו של הרב יאיר מתוקי בדבר הגעתו של שמואל נורייב למועצה וצעקותיו במקום בגלל "שקשה לו את העניין של הבשרים...את העניין שרק סוג אחד של בשר" (ע' 556, ש' 9-4), הנתמכת בנקודה זו בעדותו של ראש המועצה דני שמואל לפיה "הגיע שמואל למועצה...והוא צעק שלא מאפשרים להכניס בשרים מחברות אחרות" (ע' 320, ש' 30 ואילך), תומכת בתמונה הכוללת המצטיירת בקשר למסעדת פרוק וההנחיה שקיבלו בקשר לחובת ההתקשרות עם בד"ץ בית יוסף או רכישת בשר עטרה בלבד.

(ה) **מסעדת דגים "האגם השקט" - ששון אשר**, בעל המסעדה, העיד כי לפני כניסת הנאשם לתפקידו, החזיק תעודת מהדרין של הרבנות וקנה בשר ממספר בד"צים ביניהם אשר, מרכז הבשר ונווה ציון. בשלב מסוים נאמר להם "לקנות בשר רק מעטרה ומבית יוסף" (ע' 484, ש' 21, ש' 27), אולם הם המשיכו לקנות מהמקומות הקודמים ואז נלקחה מהם תעודת המהדרין. גם אמו, **רחל אשר**, מסרה עדות דומה לפיה בעבר קנו בשר מבד"ץ הרב מוצפי ובשנת 2011 (ע' 508, ש' 17) הודע להם כי ניתן לקנות בשר "רק עטרה בית יוסף" (ע' 499, ש' 18). לדבריה, המשיכו לקנות ממקומות שונים, אז "באו ראו את זה, לקחו לי את התעודה..". (ע' 500, ש' 19) ונאמר לה על-ידי הרב מתוקי כי "זה התעודה המחייבת עטרה" (ע' 503, ש' 18). בהקשר זה יוער כי הרב מתוקי ציין בעדותו בבית המשפט כי שלילת תעודת המהדרין נעשתה לאחר שהנאשם כבר סיים את תפקידו, אולם אישר כי ההנחיה שניתנה להם לרכוש בשר של בד"ץ בית יוסף הייתה בתקופה בה כיהן הנאשם (ע' 600, ש' 26 ואילך).

(ו) **קייטרינג אברמוב - מאיר אברמוב**, בעל הקייטרינג, העיד כי החזיק בעבר תעודת מהדרין של הרבנות וכי נהג לקנות בשר בהשגחת הרב מוצפי (ע' 182, ש' 3), עד אשר הנאשם "הגיע לפה והוא אמר לי תשמע אתה לא עובד שום בשרים רק עטרה בית יוסף" (ע' 170, ש' 1). מעדות אברמוב עולה כי דברים אלה נאמרו לו הן על-ידי הרב מתוקי (ע' 171, ש' 16) והן במסגרת מפגש שקיים עם הנאשם בנושא, לאחר שנשללה ממנו תעודת מהדרין בגין חשדות בקשר להונאה בכשרות, במהלכו אמר לו הנאשם "... אם אתה תעבוד עטרה אז אתה תקבל את התעודה" (ע' 173, ש' 19; ע' 183, ש' 19). עדות אברמוב בקשר להנחייתו של הרב מתוקי מאומתת בעדות מתוקי, אשר אישר כי אמר לאברמוב "שהוא צריך לקנות רק בשר של בית יוסף" (ע' 560, ש' 19). בנוסף, עדותו בקשר לקיומה של פגישה שקיים עם הנאשם נתמכת במידת מה בעדותו של מיכאל נתנוב, בעליו של קייטרינג חפץ חיים (ראו ס"ק (א) לעיל), לפיה תחילה החליטו בעלי קייטרינג, אשר שוחחו ביניהם, לקיים פגישה משותפת עם הנאשם, אולם בסופו של יום "כל אחד נכנס לבד" (ע' 116, ש' 1; ע' 128, ש' 17), ביניהם מאיר אברמוב.

יוער כי בחקירה הנגדית הסתבר שאברמוב ונתנוב הם קרובי משפחה רחוקים (ע' 127, ש' 3), אלא שלא מצאתי שיש בנתון זה כדי להשליך על מהימנות עדותו של אברמוב. בנוסף, במסגרת חקירתו הנגדית עומת אברמוב עם חשדות בקשר להונאה בכשרות ודומה היה כי קיימת תמימות דעים בין גורמי הרבנות כי מדובר במי שלא הקפיד על דיני הכשרות

הכלליים (ראו בין השאר עדות הרב מתוקי בעמ' 557; ראו גם סיכומי ההגנה, ע' 148-153). מעבר לכך שהעד הכחיש החשדות מהסוג האמור ואף לא הוצגו ראיות מספיקות להוכחתם, לא מצאתי, גם אם היו מאומתים, כי אלה הביאו את אברמוב להעיד עדות שקר בקשר לפגישה שניהל הנאשם ובקשר להתנהלות הכללית, אשר אומתה, כאמור, בעדותו של הרב מתוקי, והיא אף מתיישבת עם יתר הראיות בפרק זה.

(ז) **מסעדת האוּז - עודד ברוק**, בעליו של בד"ץ עוף אנ"ש לובביץ בע"מ בהשגחת הרב יורקוביץ, גוף השגחת כשרות פרטית קטן, אשר קהל היעד שלו הוא "בעיקר חב"ד" (ע' 188, ש' 16), העיד כי נכנס כשותף למסעדת האוּז, והתכוון להשתמש בשירותי בד"ץ עוף אנ"ש יחד עם תעודת מהדרין של הרבנות, אולם, באחד הימים הגיע הרב מתוקי "ואמר שמהיום והלאה משהו כזה צריך להתחיל להכניס רק הכשר של עטרה" (ע' 193, ש' 4) או של הרב לנדאו או העדה החרדית (ע' 200, ש' 10). ברוק סירב לדרישה ובפגישה שקיים עם הנאשם, "הרב בעצם בא ואמר אני לא מכיר את ההכשר שלכם ... לא יודע איזה הכשר זה. אז אני אמרתי תבוא תראה. אתה לא מכיר תבוא תסתכל תבוא תראה את הזה מה אתה פוסל אותי בלי שראית? ואז כן יש זמן לא זמן כן יכול לא יכול בינתיים לא בינתיים, היה קצת הטונים עלו ואני בעצם יצאתי משם באיזה סוג של הצהרה הכרזה שזה מה שיהיה במסעדה" (ע' 194, ש' 8). עדות דומה נמסרה על-ידי **שמואל מזרחי**, עובד בבד"ץ עוף אנ"ש, לפיה השתתף בפגישה וכי "בשביל לקבל את התעודה הבנו שצריך להכניס שמה כשרות של העדה חרדית או הרב לנדאו או עטרה בית יוסף" (ע' 207, ש' 9). יוער כי גם הרב מתוקי תיאר כי ברוק "הגיע למשרד, הגיע עם צעקות...ממש כמעט, בצורה אלימה" (ע' 561, ש' 20) ואף הנאשם אישר את קיומה של הפגישה ואת אופייה, כפי שתיאר העד ברוק ("הטונים עלו") (ת/16, ש' 340; ע' 837, ש' 18). יצוין כבר עתה כי לתוכנה של הפגישה ולאופייה, כפי שתיארו המעורבים, עוד אדרש בהמשך, אולם יש לציין כבר עתה, כי בסופו של יום נערכה בדיקה על-ידי הנאשם במשחטת בד"ץ עוף אנ"ש וניתנה למסעדת האוּז תעודת מהדרין כפי שביקשו (ע' 195, ע' 213).

39. למקבץ הראיות שהובא במסגרת עדויותיהם של בעלי עסקים קיימת משמעות ראייתית במספר היבטים: **הראשון** - כפי שעולה מעדויותיהם של מיכאל נתנוב (קייטרינג חפץ חיים), מאיר אברמוב (קייטרינג אברמוב) ועודד ברוק ושמואל מזרחי (מסעדת האוּז), הנאשם בעצמו קידם מדיניות של אי מתן תעודת מהדרין אלא בכפוף להתקשרות עם אחד משלושת הבד"צים או רכישת בשר בהשגחתם, כאשר עולה מהעדויות כי בד"ץ בית יוסף זכה לקידום יתר על פני שני הבד"צים הנוספים. **השני** - כל בעלי העסקים, כולל אלה שלא שוחחו ישירות עם הנאשם אלא עם גורמים ברבנות המקומית (בעיקר הרב יאיר מתוקי), העידו על התנהלות דומה בתקופת כהונתו של הנאשם, התומכת בתזת המאשימה. **השלישי** - מעדויות בעלי העסקים ניתן ללמוד על בד"צים שאושרו על-ידי רבנות אור יהודה לפני כניסת הנאשם לתפקיד (וחלקם גם אחרי סיום תפקידו), דוגמת בד"ץ הרב מחפוד (קייטרינג חפץ חיים ומסעדת פרוק), בד"ץ הרב מוצפי (מסעדת הדגים, קייטרינג אברמוב) ובד"ץ נווה ציון (מסעדת פרוק, מסעדת הדגים), ואשר, הלכה למעשה, נפסלו על-ידי הנאשם בעת שנכנס לתפקיד.

(2) גרסת הנאשם ובחינתה

40. בכל הנוגע לעיר אור יהודה, גרסת הנאשם במשטרה הייתה כי אכן "אני נתתי הנחיות בע"פ שבמהדרין

יהיו שלושה גופי כשרות מועדפים, בד"ץ העדה החרדית, הרב לנדאו ובית יוסף וזאת מפני הניסיון שלי שהם מקבלים הערות ומבצעים בין להקל ובין להחמיר" (ת/16, ש' 74), "אני סומך עליהם בגלל הפיקוח אבל לא כהתניה ובוודאי לא כהוראה" (ת/16, ש' 224), "אלא כהמלצה בלבד" (ת/16, ש' 874), "זו רק הייתה המלצה" (ת/18א, ש' 161). לשאלתו המפורשת של החוקר במשטרה אם ניתן להבין מדבריו כי "ממליץ בפני אנשים פרטיים על בד"ץ בית יוסף כמי שמועדף עליך מהאחרים", השיב "נכון מאד" (ש' 331).

41. עוד הודה הנאשם כי בכנס משגיחי הכשרות באור יהודה שנערך לאחר כניסתו לתפקיד אמר כי בד"ץ בית יוסף הוא הבד"ץ המועדף עליו ובלשונו "שזו העדפה שלי ולא התניה וכך גם אמרתי בכנס המשגיחים" (ת/16, ש' 429), "אני דיברתי באופן הכי ברור על ה-3 גופי כשרות שאני סומך עליהם ואני נותן בהם אמון מפני הניסיון שהיה לי" (ע' 820, ש' 10), כאשר לדברי הנאשם, "אני לא רואה בעיה להמליץ על כשרות של אחי אם אני מאמין בה" (ת/16, ש' 626).

42. כמו לגבי העיר חולון, כך גם לגבי העיר אור יהודה, יש קושי לקבל את גרסת הנאשם לפיה "רק המליץ" להתקשר עם שלושת הבד"צים וכי לא נתן הנחייה. גרסה זו אינה עולה בקנה אחד עם שלל הראיות שהציגה המאשימה ובכלל זה עם האמור במכתב ת/21, אשר נכתב על דעת הנאשם, בו צוין מפורשות כי בתקופת כהונתו "**צמצמו את קבלת כשרויות הבד"צים לשלושה בלבד**", ועם עדויות גורמי הרבנות המקומית שפורטו לעיל וביניהן דברי הרב יאיר מתוקי לפיהם "**הנחיה** קיבלו אותה משגיחים שהם שמעו את **ההנחיה**, ביצעו" (ע' 553, ש' 2) ודברי המפקחים טוביה שמחי (ע' 309-308) ושלמה סיטון (ע' 369 - 370) בדבר ההתנהלות בשטח.

43. גם עדויות בעלי העסקים בדבר ההתנהלות בשטח והמדיניות לפיה ניתן לעבוד עם שלושה גופי כשרות בלבד, כפי שאלה פורטו בהרחבה לעיל, ובעיקר עדויותיהם של מיכאל נתנוב (קייטרינג חפץ חיים), מאיר אברמוב (קייטרינג אברמוב) ועודד ברוק ושמואל מזרחי (מסעדת האווז), בדבר דברים שאמר להם הנאשם בעצמו בקשר למדיניות האמורה, מלמדות כי אין המדובר בהמלצה בלבד, כפי גרסת הנאשם, כי אם מדיניות דווקנית, על כל המשתמע מכך. יתר על כן, מעדויות כל בעלי העסקים, ניתן ללמוד כי רובם עבדו קודם לכן עם בד"ץ אחר ונאלצו להפסיק ההתקשרות (ואפילו להחזיר בשר בהשגחת הרב מחפוד - ראו עדותו של מיכאל נתנוב בסעיף 38(א) לעיל) ולהתקשר עם בד"ץ בית יוסף.

44. כאן המקום להתייחס לטענת ההגנה, הנוגעת בעקיפין גם להתנהלות בעיר חולון, הקשורה בביקור של הנאשם במשחטה של עוף אנ"ש, שלאחריו אישר למסעדת האווז לעבוד עם בד"ץ עוף אנ"ש והנפיק לה תעודת מהדרין (ראו סעיף 38(ז) לעיל). לגישת ההגנה, עובדה זו תומכת בטענתה כי ההתקשרות של בעל עסק עם אחד משלושת גופי הבד"ץ היוותה מעין "מסלול ירוק" בלבד לקבלת תעודת מהדרין, ואולם ככל שהייתה מוגשת בקשה להתקשר עם גוף בד"ץ אחר לצורך קבלת תעודת מהדרין, היא הייתה נבחנת ונשקלת כפי שנעשה בקשר למסעדת האווז (ראו בעיקר ע' 47 ואילך לסיכומי ההגנה). בהקשר זה יש לציין, כי הראיות שפורטו עד כה אינן מלמדות על התנהלות של "מסלול ירוק" באופן שתואר, כי אם על הנחיה דווקנית לעבוד עם שלושה גופים בלבד, ובוודאי אינן מלמדות כי הודע לציבור בעלי העסקים כי קיים "מסלול ירוק" ומסלול

אחר וכי הבחירה נתונה בידיהם. אדרבא, טוביה שמחי, מפקח כשרות ברבנות אור יהודה, נשאל לגבי תזת המסלול הירוק וציין כי "ככה לא היה מוצג העניין הזה, אמרו רק את השלושה האלה ולא אמרו אור ירוק וזה אור אדום" (ע' 314, ש' 1).

בכל הנוגע להתנהלות הנאשם מול עודד ברוק ממסעדת האווז, ראוי להזכיר גם, כפי שפורט בהרחבה לעיל (ראו סעיף 38(ז) לעיל), כי הסכמתו של הנאשם לבקר במשחטה של עוף אנ"ש לא נבעה מפנייתו הראשונית של עודד ברוק, אלא רק לאחר התעקשותו של האחרון ובעקבות מפגש בו, כעולה מתיאור המעורבים, "הטונים עלו". בנוסף, יש לציין כי קהל היעד של עוף אנ"ש הוא בעיקר קהילת חב"ד, כך שמתן אישור, בוודאי חד פעמי, לבד"ץ הפונה לקהל יעד שאינו קהל היעד של בד"ץ בית יוסף אינו יכול לתמוך, לאור אופי ההאשמות המיוחסות לנאשם, בתזה הכללית של ההגנה. אם לא די בכך, הרי שלא הוצגו ראיות כלשהן כי לאחר מתן האישור פעל הנאשם להוספת בד"ץ עוף אנ"ש לרשימת הגופים המשתייכים לכאורה לאותו "מסלול ירוק" בערים חולון ואור יהודה והימנעות זו מלמדת אף היא כי מדובר באירוע נקודתי אשר אינו יכול להשליך או ללמד על ההתנהלות הכללית. כאן המקום לציין, כי גם הטענה שניתן אישור לפיצה קידס בחולון, עסקי יחיד ובודד בחולון, אשר אינו מוכר בשר, להמשיך ולעבוד עם בד"ץ הרב מחפוד, אינה יכולה ללמד על קיומו של "מסלול ירוק".

45. לסיכום חלק זה, בכל הנוגע למתן תעודת מהדרין לעסק בעיר אור יהודה, נראה כי בדיוק כמו בעיר חולון, חייבה המדיניות של הנאשם התקשרות עם אחד מתוך שלושה גופי כשרות פרטיים, ביניהם בד"ץ בית יוסף, וכפועל יוצא מכך מדיניות זו פסלה האפשרות להתקשר עם כל גוף בד"ץ אחר, גם אם בעת שבה הונהגה המדיניות סיפק אותו בד"ץ אחר שירות לעסק בעיר. מעבר לראיות שפורטו בחלק זה, גם הראיות הרבות בקשר להתנהלות הדומה בעיר חולון וגרסת הנאשם בקשר לכך (פרק ד' להכרעת הדין), וכן הראיות בקשר להימנעות של הנאשם מאישור בד"צים הפונים לקהל הספרדי וגרסאותיו בקשר לכך (פרק ו' להכרעת הדין), מחזקות המסקנה, כי עסקינן במדיניות הכוללת הנחייה דווקנית מטעם הנאשם ולא רק המלצה בלבד, כפי שגרס.

פרק ו: מדיניות הנאשם - השלכותיה ותוצאותיה

(1) ההשלכות על הציבור הספרדי צורך הכשרות בערים

חולון ואור יהודה

46. הוכח, כאמור, כי מדיניות הנאשם כללה הענקת תעודת מהדרין רק לבעל עסק אשר שכר את שירותיו של אחד משלושת גופי הבד"ץ שאוזכרו או רכש בשר תחת השגחת אותו בד"ץ, שאחד מהם הוא כזכור בד"ץ בית יוסף. לגישת המאשימה, כעולה מעובדות כתב האישום, כתוצאה מהמדיניות האמורה, נאלצו בעלי העסקים למכור בשר בערים חולון ואור יהודה, בהן רוב רובו של הציבור צורך הכשרות הוא ספרדי, בלית ברירה, לרכוש בשר "עטרה" ולשלם לבד"ץ בית יוסף עבור תעודת הכשרות וההשגחה הנוספת. נטען, כי שני

הגופים המאושרים הנוספים, בד"ץ העדה החרדית וכשרות הרב לנדאו, שהם לכאורה שתי האופציות הנוספות, מזוהים עם העדה האשכנזית, ומחירי הבשר שלהם יקרים משמעותית ממחירי הבשר של בד"ץ בית יוסף.

47. יודגש, כי אין מחלוקת מבחינת הנאשם כי הציבור צורך הכשרות בערים חולון ואור יהודה הוא ברובו המכריע ספרדי או כדברי הנאשם "ציבור מזרחי בעל אוריינטציה דתית חרדית" (ת/16, ש' 126, ש' 44, ש' 52; ע' 817, ש' 4; ע' 818, ש' 12). מלבד הנאשם, העידו על כך עדים נוספים ובהם גורמים מהרבנות המקומית בחולון ואור יהודה (ת/76, ש' 25; ע' 319, ש' 8; ע' 333, ש' 9; ת/78, ש' 14; ע' 369, ש' 10; ע' 458, ש' 1; ע' 524, ש' 18; ע' 552, ש' 8; ת/49א, ש' 39) וגורמים נוספים (ע' 123, ש' 19).

48. גם בנושא העלויות, היינו כי מחירי הבשר של בד"ץ העדה החרדית ושל הרב לנדאו הם יקרים משמעותית ממחירי הבשר של בד"ץ בית יוסף, יש ממש (ע' 872, ש' 27-29; ת/16, ש' 887). נסיבה זו נלמדת אף מעדותו של **יוסף מילר**, מנהל משרדו של הרב לנדאו (ת/61, ע' 2, ש' 3), ומעדויות רבות נוספות של העדים יגאל בן עזרא, נ ג ד"ץ בית יוסף (ע' 664, ש' 24 - "הפערים הם גדולים"), מפקח הכשרות שטיינברגר (ת/76, ש' 25), מפקח הכשרות שמחי (ע' 309, ש' 18), סגן ראש אגף כשרות במועצה הדתית בירושלים, שמואל בורנשטיין (ת/68, ש' 37 - "לנדאו והעדה החרדית יקרים בלפחות 50% יותר מהבשרים של עטרה..") ואחיו של הנאשם, הרב משה יוסף (ת/73, ש' 63-69, 74).

49. עוד עולה מהעדויות, כי בד"ץ העדה החרדית וכשרות לנדאו פונים, כפי שנטען, בעיקר לקהל יעד אשכנזי. בקשר לכשרות לנדאו, יש להפנות לעדותו של יוסף מילר, שהוא כאמור מנהל משרדו של הרב לנדאו, אשר הוגשה בהסכמה וללא חקירה נגדית, בקשר לציבור הדורש את כשרות הרב לנדאו לפיה בין השאר "חלק הארי זה הציבור האשכנזי" (ת/61, ש' 23; בקשר לפנייה של כשרות לנדאו לקהל יעד ממוצא אשכנזי ראו גם עדות טוביה שמחי (ע' 308, ש' 12) ועדות מיכאל נתנוב (ע' 134, ש' 24)). עם זאת, ראוי לציין, כפי שאף עולה מחלק עדויות, כי על אף שכשרות לנדאו פונה בעיקר לקהל אשכנזי, הרי שבשר הרב לנדאו עונה במידה מסוימת על דרישות הציבור הספרדי ובלשון הרב משה יוסף "בבשר המתחרה שלנו הוא הרב לנדאו אך מוצרין יקרים משלנו" (ההדגשה אינה במקור - ת/73, ש' 66; ראו גם ת/61, ש' 23).

50. לאור המקובץ לעיל, יש ממש בתזת המאשימה לפיה מדיניות הנאשם לא הותירה חופש בחירה אמיתי בפני בעלי העסקים בערים חולון ואור יהודה, אלא להתקשר עם בד"ץ בית יוסף ולרכוש בשר של עטרה בלבד. כאן המקום לציין, כי תזה זו של המאשימה נתמכת בעדותו של הרב משה יוסף, אחיו של הנאשם וראש בד"ץ בית יוסף, אשר נשאל מפורשות על חופש הבחירה של בית עסק במקרה שניתנות לו שלוש האפשרויות הנ"ל, והשיב כי "תלוי היכן העסק נמצא ומי האוכלוסייה הצורכת את מוצריו. היה והציבור ספרדי סביר להניח שיהיה לו הכי כדאי לקנות בשר תחת כשרותינו זה גם יותר זול מהאחרים" (ת/73, ש' 74; עמדה דומה הובעה גם על-ידי שמחה שטיינברגר, המשמש מפקח כשרות למעלה מעשרים שנים - ת/76, ש' 39).

(2) משמעות אישור בפועל של גוף בד"ץ אחד לצורכי הענקת תעודת מהדרין

51. עוד בטרם נתייחס למשמעות הנובעת מקבלת תזת המאשימה לפיה מדיניות הנאשם ניתבה את מרבית בעלי העסקים לשכור את שירותי בד"ץ בית יוסף, שהוא בעל אינטרס לגביו, ראוי להתייחס קודם לעובדה שמדיניות זו הותירה בפני רוב הציבור **אפשרות אחת בלבד** (מבלי להתייחס בשלב הנוכחי לכך שאותה אפשרות היא בד"ץ בית יוסף). יצוין, כי למרות שאין מניעה, מבחינת הרבנות הראשית, כי רב העיר יתנה מתן תעודת מהדרין בהתקשרות עם גופי בד"ץ מקובלים עליו, הרי שגורמי הרבנות הראשית הבהירו, בצדק, כי הותרת אפשרות בדבר התקשרות עם גוף פרטי אחד היא פסולה. ראוי להפנות בעניין זה לעדות **רפאל יוחאי**, שהוא כאמור מנהל היחידה הארצית לאכיפת חוק איסור הונאה בכשרות ברבנות הראשית לפיה "מצופה שרשימה זו לא תסתפק ברמת כשרות של גוף אחד בלבד, אלא במספר גופים למהדרין ובכך תאפשר מחד לבעל העסק לבחור בין סוגי המוצרים וכשרותם תוך יכולת מיקוח והוזלת המחירים ומאידך הדבר מסיר מעל הרב המקומי כל לזות שפתיים המעמידה אותו במצב של חשד לניגוד עניינים" וכן כי "מצופה מהרב המקומי לפעול בנחישות אך בשום שכל ולאפשר למושג מספר אפשרויות של מהדרין וככל שיטען שהוא מכיר ומוכן להסתמך רק על השגחה אחת בלבד, הרי שנמליץ לו לפעול בכל כוחו למצוא השגחות נוספות וזאת באמצעות עריכת ביקורת מותאמת...." (ת/9; ע' 97-102).

דברים דומים נאמרו גם על-ידי **יעקב סבג**, ראש אגף הכשרות ברבנות הראשית, עת נשאל לגבי עמדתו בדבר התניית התקשרות או קניית חומרי גלם מבד"ץ אחד ספציפי, והשיב כי "על פניו זה לא נראה טוב ופסול. לבא ולמקד בספק ספציפי זה לא טוב. במידה ויקבע כך הרב המקומי לגבי חומר גלם מסוים הוא צריך **לנמק היטב עם ראיות לכך שהשאר פסולים**. הדבר הרצוי שיאשר חומרי גלם ברמה מסוימת של מספר ספקים מוכרים וידועים בכשרויות שלהם..". (ת/84, ש' 54). עוד השיב יעקב סבג באותו נושא כי "על פניו לא! אלא אם יש נימוק מוצדק והקביעה של הרב המקומי לקנות רק מספק ספציפי הנה בניקיון כפיים **ולאחר שהוכח שהספקים האחרים לא עומדים בדרישות ההלכתיות**. לציין כי מן הראוי שתהיה תחרות בין ספקים שעומדים בכללי המהדרין..." (ת/84, ש' 60), "גם כשרוצים לאפשר בד"צים כאלה ואחרים ... מן הראוי להציע מספר בד"צים...ולא... למקד לבד"ץ אחד" (ע' 692, ש' 32-24; ע' 704, ש' 1).

כאן המקום לציין, כי אין בידי לקבל את פרשנות ההגנה לפיה הדברים האמורים מלמדים כי אין פסול מבחינת הרבנות הראשית כי במקרים מסוימים ינהיג רב העיר מדיניות המאפשרת הענקת תעודת מהדרין בכפוף להתקשרות עם גוף בד"ץ אחד בלבד (סעיפים 161-162 לסיכומי ההגנה), שכן מדובר בפרשנות המתנתקת מהתמונה הכוללת וממכלול עדויותיהם של רפאל יוחאי ויעקב סבג, הבאות להמחיש, בצדק, כי מקרה בו רב העיר עושה שימוש בסמכותו הרחבה ומאשר גוף בד"ץ אחד הוא מקרה קיצון ויש לחייב אותו "**לפעול בכל כוחו למצוא השגחות נוספות**" או "**לנמק היטב עם ראיות לכך שהשאר פסולים**".

52. הנה כי כן, מדיניות הנאשם, שהותירה בפני הרוב המכריע של ציבור צרכני הכשרות בעיר חולון אפשרות אחת, שהיא התקשרות עם בד"ץ בית יוסף ורכישת בשר רק מעטרה, היא מדיניות פסולה, המונעת

"יכולת מיקוח והוזלת המחירים", וזאת עוד בטרם נדרשנו לקשר הקיים בין הנאשם לבין אותה האפשרות. כאשר מביאים בחשבון כי אותו גוף פרטי יחיד אושר על-ידי מי שיש לו אינטרס לגביו, הרי שנסיבה זו מקבלת גוון אחר אשר משמעותו תידון בהמשך.

(3) ההימנעות מאישור בד"צים נוספים הפונים לקהל הספרדי בעיר

53. משהגענו למסקנה כי מדיניות הנאשם הביאה בפועל לניתוב הרוב המכריע של בעלי העסקים לבד"ץ בית יוסף, בין השאר בשל היותו היחיד הפונה באופן מובהק לציבור הספרדי, אך מתבקש לקרב המבט לראיות הסובבות את ההימנעות של הנאשם מלאשר גופי בד"ץ נוספים הפונים לאותו ציבור. בחינת הראיות בהקשר זה נעשית בעיקר בשל קו ההגנה בו נקט הנאשם, לפיו הימנעותו מלאשר גופי בד"ץ נוספים אשר פונים לאותו קהל היעד של בד"ץ בית יוסף נעוצה בטעמים הלכתיים בלבד.

54. בטרם בחינת הראיות בסוגיה האמורה, ראוי להקדים ולהדגיש שלושה היבטים שאין לגביהם מחלוקת: **האחד** - הנאשם הוא בעל ידע רב בתחום הכשרות ובמהלך השנים הוא מילא לא מעט תפקידים הנוגעים לענייני כשרות. בהקשר זה אף ניתן לקבל את טענת ההגנה כי ניתן לראות בו מומחה לענייני כשרות (סעיפים 12-14 לתגובת הנאשם; פרק ב' לסיכומי ההגנה; סעיפים 121 ו-122 לסיכומי ההגנה; סעיף 11 לסיכומי המאשימה); **השני** - תפישתו ההלכתית האישית של הנאשם היא על פי שיטת הכשרות ההלכתית הידועה בשם שיטת "בית יוסף" מבית מדרשו של אביו, הרב עובדיה יוסף ז"ל (ת/38, ס' 14; ת/40, ס' 21; ת/39, ע' 10, ש' 8). **השלישי** - קיימות מחלוקות הלכתיות בתחום הכשרות, אשר עליהן אף העידו חלק מהעדים (רפאל יוחאי, ע' 17, 65-66, 71-76; ראו גם עדויות נוספות - ע' 250; ע' 427-428; הנאשם, ע' 798 - 800; נ/1, נ/2, נ/18, נ/20), ומטבע הדברים כל רב עיר הוא בעל תפישה הלכתית מסוימת אשר אינה תואמת בהכרח את התפישות ההלכתיות שלפיהן פועלים גופי הכשרות הפרטיים. היבטים אלה הם בבחינת הנחת מוצא בעת בירור אשמתו של הנאשם והסוגיה הנדונה בחלק זה.

55. בהינתן הדברים האמורים, דומה כי המצב האופטימאלי מבחינת הנאשם, המחזיק בתפישה הלכתית ממוקדת, היה לאשר רק את בד"ץ בית יוסף, אלא שהנאשם לא עשה כן ובכל זאת אישר שני גופי כשרות פרטיים נוספים (בד"ץ העדה החרדית וכשרות הרב לנדאו), מה שמלמד כי גם הוא הבין את החשיבות במתן יותר מאפשרות אחת לציבור, כאשר ראוי להזכיר כי אישר גופי בד"ץ אשר לדבריו "איתם הוא יכול לחיות בשלום" (ת/59, ש' 22). במצב דברים זה, אך מתבקש לבחון את טעמיו והסבריו של הנאשם לכך שלא יכול היה "לחיות בשלום" עם מתן אישור לגופי בד"ץ נוספים הנותנים שירות לאותו קהל יעד ספרדי.

56. כאן המקום לציין, כי אין המדובר בהעברת נטל הראייה בנושא זה לנאשם, כפי שהלינה ההגנה (ע' 54-55 לסיכומי ההגנה), כי אם בחינת התנהלותו והסבריו על רקע הראיות המפלילות שהוצגו עד כה, מה גם

שיש לזכור כי על-פי עדותו של יעקב סבג, שפורטה בסעיף 51 לעיל, נדרש מרב העיר "לנמק היטב עם ראיות לכך שהשאר פסולים" או להימנע מלאשר גוף בד"ץ אחד אלא רק "לאחר שהוכח שהספקים האחרים לא עומדים בדרישות ההלכתיות" (ת/84).

57. גופי הכשרות הפרטיים המובהקים הפונים לקהל ספרדי אשר, כעולה מהראיות שפורטו, עמדו במוקד ההליך ואף נפגעו מהמדיניות שהנהיג הנאשם, הם בד"ץ יורה דעה בהשגחת הרב שלמה מחפוד (מכונה גם **בד"ץ הרב מחפוד**), בד"ץ נווה ציון ובד"ץ בני ציון בהשגחת הרב מוצפי (מכונה גם **בד"ץ הרב מוצפי**). לפיכך, נפנה כעת לבחון את הראיות הרלבנטיות להימנעות הנאשם מלצרף את הגופים הנ"ל לרשימת גופי הבד"ץ המאושרים.

(א) בד"ץ יורה דעה בהשגחת הרב שלמה מחפוד (בד"ץ הרב מחפוד)

58. סוגיית נפקדותו של בד"ץ יורה דעה בהשגחת הרב מחפוד מרשימת שלושת גופי הכשרות הפרטיים מושא המדיניות שקידם הנאשם בחולון ובאור יהודה עמדה במידה רבה במוקד ההליך, שכן, כעולה מהראיות שאינן במחלוקת, בד"ץ הרב מחפוד פונה בעיקר, כמו בד"ץ בית יוסף, לציבור הספרדי צורך הכשרות, והיה אף מי שהגדירו כגוף "**מתחרה** פחות או יותר על אותו פלח שוק" (ע' 222, ש' 6; ע' 225, ש' 3). בהקשר זה יצוין, כי מעדותו של **אביחי גיאת**, מנכ"ל בד"ץ הרב מחפוד, עולה כי גוף זה נותן שירות לכמאתיים עסקים ברחבי הארץ, כאשר, כיום אין להם לקוחות בעיר אור יהודה ואילו בעיר חולון יש לקוח אחד וכלשונו "יש שמה פיצוחי פיצה קידס ..(עסק חלבי - צ.ע)" (ע' 226, ש' 14).

59. יצוין כעת, כי כבר בשנת 2001 הוגשה נגד הנאשם תלונה במשטרה על-ידי רוברט חגולי, בעל עסק בחולון, בגדרה טען האחרון כי הנאשם אסר עליו למכור בשר בהשגחת הרב מחפוד וכי תעודת כשרות המהדרין נלקחה ממנו על רקע זה והוחזרה לאחר זמן מה (ע' 378-400; ת/10). לאחר חקירת משטרה במסגרת פ"א (איילון) 18391/01, נסגר התיק בשנת 2003 בעילה של חוסר אשמה (נ/5) (להלן - **התיק שנסגר**), ובמסגרת ההליך הנוכחי הגישו הצדדים את הראיות שנאספו בתיק שנסגר, כולל הודעת הנאשם משנת 2002 בנוגע לחשדות אלו (ת/11). המשמעות הראייתית של גרסת הנאשם אז וההשלכה של סגירת התיק עוד תידונה בהמשך.

60. מהראיות שפורטו, בעיקר בקשר לעיר אור יהודה, עולה בבירור כי בטרם כניסת הנאשם לתפקיד, לא מעט בעלי עסקים התקשרו עם בד"ץ הרב מחפוד (ראו העדויות בקשר לקייטרינג חפץ חיים בסעיף 38(א) לעיל ובקשר למסעדת פרוק בסעיף 38(ד) לעיל) ומדבריו של הרב יאיר מתוקי, שהוא כאמור מנהל מחלקת הכשרות בעיר, עלה בין השאר כי "הבד"צים העיקריים" לפני כניסת הנאשם לתפקיד היו הרב מחפוד ובית יוסף (ע' 552, ש' 6; ע' 577, ש' 13) וכן כי "העניין של הרב מחפוד, על זה אנחנו גדלנו" (ע' 552, ש' 8). עוד יוזכר, כי לאחר סיום כהונתו של הנאשם באור יהודה, החזיר הרב ציון כהן את המצב לקדמותו ואישר שוב את בד"ץ הרב מחפוד לאור "הדרישה של הקהל" (ע' 564, ש' 3). כאשר מדובר בפסילת גוף שהיה פופולארי ומבוקש, אשר אושר על-ידי רב העיר שקדם לנאשם וזה שהגיע אחריו, מצופה כי הראיות תלמדנה כי פסילתו על-ידי הנאשם נשענה על טעמים ממשיים.

61. נסיבה נוספת המחייבת מתן הסבר מניח את הדעת מצד הנאשם לפסילת בד"ץ יורה דעה בהשגחת הרב מחפוד נעוצה בהצעה קודמת שלו לרב מחפוד לאחד את גופי הכשרות הפרטיים הנותנים שירות לציבור הספרדים או בלשון הנאשם "אם נחבר את בד"ץ בית יוסף, נווה ציון ויורה דעה מערכת הכשרות לציבור הספרדי תצא נשכרת" (ת/16, ש' 758; ת/18א, ש' 209; ע' 890, ש' 16; אביחי גיאת, ע' 229, ש' 4; הרב שלמה מחפוד, ע' 409, ש' 30). העובדה שהנאשם שקל בעבר האפשרות לאיחוד גופי הכשרות הספרדיים, כולל בד"ץ הרב מחפוד, מלמדת או לפחות מרמזת כי הרב מחפוד מחזיק בתפישה הלכתית אשר למצער "אפשר לחיות איתה בשלום".

62. לאור הדברים האמורים, מצופה כי ההסבר של הנאשם בקשר לפסילת בד"ץ הרב מחפוד יהיה עקבי וישען על אדנים מוצקים, אולם לא כך הם פני הדברים, שכן, כפי שיפורט להלן, ניתן להצביע על שלוש גרסאות שונות שמסר בנושא זה:

גרסה ראשונה, עליה עמד הנאשם בעיקר בחקירותיו במשטרה, היא כי אמנם לא המליץ על בד"ץ הרב מחפוד, אלא שמעולם לא הייתה בעיה מבחינתו להעניק תעודת מהדרין לכל בעל עסק המבקש להתקשר עם בד"ץ הרב מחפוד. יש להפנות בהקשר זה בעיקר לדבריו במסגרת החקירה מיום 29.3.13 לפיהם "לא התניתי קבלת מהדרין בעבודה עם בשר רק של עטרה ולשאלתך גם מחפוד היה מאושר כמהדרין", (ת/16, ש' 438-433); "גם בזמן כהונתי באור יהודה יכלו לעבוד עם בשר של מחפוד לו רק היו מבקשים והיו מקבלים מהדרין והדבר נכון גם לגבי חולון" (ת/16, ש' 671); "לא שמתי אותו על השולחן אבל מי שהיה מבקש היה מקבל" (ת/16, ש' 889); "לא פסלתי את מחפוד בבקר....ואני חוזר ואומר שאני אאשר גם את מחפוד אם יבקשו" (ת/16, ש' 915; וראו גם ת/16, ש' 325, 570, 577, ש' 828 - 839; וכן ת/18א, ש' 143).

גרסה זו לפיה הנאשם יכול היה "לחיות בשלום" עם בד"ץ הרב מחפוד אינה מתיישבת עם התנהלותו ועם העובדה שבפועל פסל את בד"ץ הרב מחפוד. ראוי להזכיר במיוחד כי ההנחיה בעיר חולון כללה הוראה מפורשת להפסיק התקשרות עם כל גוף בד"ץ שאינו אחד מהשלושה שצוינו בהנחיה (ת/1), ואילו בעיר אור יהודה היו כאמור מי שהפסיקו, לאור המדיניות הברורה של הנאשם, התקשרות קודמת עם בד"ץ הרב מחפוד כדי שיוכלו להמשיך ולהחזיק תעודת מהדרין ואף היה מי שנאלץ להחזיר בשר שכבר רכש קודם לכן (ראו סעיף 38(א) לעיל).

גרסה נוספת של הנאשם, היא ככל שהיה מתבקש לאשר את בד"ץ הרב מחפוד, היה מקיים קודם לכן בדיקה יסודית לאחריה "אני חושב שהייתי או מעיר הערות או מקבל" (ע' 834, ש' 24). עמדה דומה מסר גם בחקירתו במשטרה מיום 10.7.13 לפיה "לא התבקשתי לתת כשרות מהדרין לאיזה שהוא עסק ואם אתבקש אכנס לעובי הקורה ואאשר או לא..". (ת/15א, ש' 343 ואילך; ת/16, ש' 77, 96).

לפי גרסה זו, ככל שהנאשם היה מתבקש לאשר את בד"ץ הרב מחפוד, הוא היה מקיים "בדיקה יסודית" ובסופה היה מחליט. גרסה זו לא רק סותרת את הגרסה הראשונה לפיה כאמור "אני אאשר גם את מחפוד אם יבקשו", אלא שהיא גם סותרת תשובה מפורשת של הנאשם לשאלה האם בדק הכשרויות של בד"צים הרב מחפוד, הרב מוצפי והרב רובין בגדרה מסר כי "....לגבי רובין ומחפוד אם תהיה דרישה אאשר לגבי מוצפי לא בדקתי ולכן לא מאשר" (ת/16, ש' 828).

- 839). לפי תשובת הנאשם, רק אם בעל עסק יבקש להתקשר עם בד"ץ הרב מוצפי אז הוא יבצע בדיקה במפעל.

גרסה שלישית של הנאשם, בה התמקד בעדות בבית המשפט וביקש לתמוך אותה בשלל דוגמאות, היא כי תפישת כשרותו של הרב מחפוד היא בעייתית, כך שלא ניתן, מבחינת מצפונם ותפישתו ההלכתית של הנאשם, לקבל אותה (ראו בעיקר עדותו ע' 831 - 834, 890 - 891; וכן ראיות שהגיש נ/6; נ/7; נ/21; ראו גם סיכומי ההגנה בנושא, ע' 79-61). בהקשר זה יצוין, כי התובעת עימתה הנאשם עם גרסאותיו במשטרה משנת 2013 בהן לא העיד על הבעייתיות האמורה ותשובתו לכך הייתה כי "כל זמן שמדובר על שמועות ולא היה לי להם שום ביסוס שמועות הכי טובות אצל האנשים הכי נאמנים אני לא יכול לדבר על זה במשטרה..." , ואילו היום, כעולה מדבריו, הוא מגובה בראיות בקשר לכך (ע' 890, ש' 21).

תשובה זו פועלת למעשה לחובת הנאשם, לא רק מן הטעם שהיא עומדת בסתירה לגרסאות האחרות, אלא שגם עולה ממנה בבירור כי בשנת 2013, בעת שמסר הודעתו במשטרה, לא היו בידיו ראיות לבעייתיות אצל הרב מחפוד. כפועל יוצא מגרסה זו, מתחייבת המסקנה כי בשנת 2008 הנהיג הנאשם מדיניות בערים חולון ואור יהודה, האוסרת התקשרות עם בד"ץ הרב מחפוד, מבלי שהיו בידיו ראיות לכך שבד"ץ הרב מחפוד אינו עומד בדרישות הלכתיות. בשלב זה אך מתבקש להזכיר שוב את עדותו של יעקב סבג מהרבנות הראשית בדבר הצורך "**לנמק היטב עם ראיות לכך שהשאר פסולים**".

63. לסיכום חלק זה, אל מול ראיות שהציגה המאשימה בדבר הפופולאריות של בד"ץ הרב מחפוד בקרב חלק מהציבור הספרדי צורך הכשרות ובדבר פסילותו של הנאשם בד"ץ זה בערים חולון ואור יהודה, ניצבות שלוש גרסאות שונות של הנאשם, החל מגרסה לפיה לו היה מתבקש לאשר את בד"ץ הרב מחפוד, היה עושה כן ללא עוררין, עבור בגרסה כי לו היה מתבקש לאשר את בד"ץ הרב מחפוד, היה מקיים בדיקה במפעל של הרב מחפוד, וכלה בגרסה לפיה לא ניתן לאשר את בד"ץ הרב מחפוד בשל מחלוקת הלכתית. כפי שפורט לעיל, כל אחת מהגרסאות מעוררת קושי, ואילו ריבוי מעיב באופן משמעותי על תזת ההגנה.

(ב) בד"ץ נווה ציון

64. אין מחלוקת בין הצדדים כי גם בד"ץ נווה ציון פונה לציבור הספרדי וכי גם הוא נפקד מרשימת הבד"צים מושא מדיניות הנאשם, וזאת למרות עמדתו המפורשת של הנאשם במשפט כי יעניק או היה מעניק תעודת מהדרין לכל בעל עסק המבקש להתקשר עם בד"ץ נווה ציון ובלשונו "אני אקבל אותו" (ע' 845, ש' 26) או "לו היה איזה עסק מבקש נווה ציון הייתי ממליץ לו בשתי ידיים" (ע' 873, ש' 22; ע' 887, ש' 15). בעניין זה יוזכר כי הצעת הנאשם בעבר לאיחוד כל גופי הכשרות הפרטיים הספרדים התייחסה לא רק לבד"ץ הרב מחפוד אלא גם לבד"ץ נווה ציון (ראו סעיף 61 לעיל).

65. לשאלת התובעת מדוע בד"ץ נווה ציון לא הופיע ברשימת הבד"צים המאושרים מבחינתו, השיב הנאשם כי "הוא גוף קטן... ובגלל שהוא גוף קטן, ספק רב אם הוא יכול לספק את כל המוצרים הנדרשים" (ע' 845, ש' 30) והוסיף כי נתון זה רלבנטי מבחינתו בעת שהוא שוקל מתן אישור לגוף בד"ץ שכן "כשאני נותן לבעל

עסק מסגרת, הוא לא אמור להיתקע בחוסר סחורה, הוא אמור לקבל". כשנשאל על-ידי התובעת אם "גודל" הגוף הוא "בעיה שלך", השיב הנאשם "בהחלט...בהחלט, אם אני דואג שהכשרות תהיה כשרות, אני לא יכול לשים איתו עם קיר ולומר לו, תסתדר, אין דבר כזה, אני חייב להמציא לו מוצא לדעת איך להתנהל, שלא יעמוד פתאום בחוסר סחורה" (ע' 846, ש' 2 ואילך).

66. גרסתו של הנאשם בקשר לבד"ץ נווה ציון מעוררת קושי רב ופועלת לחובתו, שכן, לאור דבריו כי ניתן היה מבחינתו לאשר את בד"ץ נווה ציון "בשתי ידיים", הרי שמצופה היה כי יציין זאת באופן מפורש הן בהנחה הכתובה שניתנה בעיר חולון והן בכנס שנערך בפני גורמי הרבנות המקומית בעיר אור יהודה. לא רק שהנאשם לא עשה כן, אלא הוא אף הורה מפורשות שלא להעניק או לשלול תעודת מהדרין מכל בעל עסק שיתקשר עם בד"ץ שאינו אחד מהשלושה ואף, כזכור, נתן ארכה לבעלי העסקים לצורך הפסקת ההתקשרות והתקשרות עם אחד משלושת הבד"צים שאושרו ברשימה (ת/1).

67. גם תשובתו של הנאשם לפיה רק בשל היקף הפעילות של בד"ץ נווה ציון הוא נמנע מלציין הגוף ברשימת הגופים המאושרים אינה יכולה להתקבל. מעבר לכך שמדובר בחריגה מהסמכות שהוקנתה לרב העיר בחוק, שהיא התחשבות "בדיני כשרות בלבד" (ראו סעיף 15 לעיל ובג"ץ מעדני אביב), הרי שלא עלה בדי הנאשם להסביר מדוע שלל מראש האפשרות כי עסק "קטן" יעדיף את שירותיו של בד"ץ "קטן" או כי עסק גדול יבקש להתקשר עם שני גופי בד"ץ מאושרים, למשל גם עם בד"ץ בית יוסף וגם עם בד"ץ נווה ציון (כך למשל, בטרם כניסת הנאשם לתפקיד, מסעדת פרוק החזיקה תעודת מהדרין של רבנות אור יהודה יחד עם תעודות של בד"ץ הרב מחפוד ובד"ץ נווה ציון). כאן המקום לציין, כי לפני כניסת הנאשם לתפקיד באור יהודה היו בעלי עסקים שעבדו עם בד"ץ נווה ציון (ראו העדויות בקשר למסעדת פרוק בסעיף 38(ד) לעיל ובקשר למסעדת הדגים האגם השקט בסעיף 38(א) לעיל), וכי הרב ציון כהן אישר שוב את בד"ץ נווה ציון לאחר עזיבתו של הנאשם את התפקיד (ת/30, ת/31, עדות הרב מתוקי, ע' 563, ש' 31). במצב דברים זה, יש קושי רב לקבל את טענת הנאשם כי רק בתקופת כהונתו "גודל" בד"ץ נווה ציון השליך על האפשרות לעבוד איתו.

68. על רקע הדברים האמורים, ההסבר של הנאשם בקשר להימנעותו מלצרף את בד"ץ נווה ציון לרשימת הבד"צים האמורים אינו יכול להחזיק. כפועל יוצא מכך ועל רקע יתר הראיות הקיימות, הימנעות זו מהווה ראיה עצמאית שבכוחה להוסיף ולחזק את התזה הכללית של המאשימה.

(ג) בד"ץ בני ציון בהשגחת הרב מוצפי (בד"ץ הרב מוצפי)

69. עניינו של בד"ץ הרב מוצפי כבר אוזכר במסגרת סעיף 34 לעיל בקשר למכתבו של רוני מזרחי, מנכ"ל מרכז הבשר בכשרות הרב מוצפי, ששוגר לרב העיר החדש באור יהודה בסמוך לתום תקופת כהונתו של הנאשם בעיר, בגדרו ביקש לחדש את קשרי עבודה עם הרבנות המקומית (ת/20). במסגרת עדותו, הסביר רוני מזרחי כי קהל היעד של בד"ץ הרב מוצפי "זה חסידים ספרדים ומקצת אשכנזים" (ע' 342, ש' 24-27; טוביה שמחי, ע' 308, ש' 6) והוסיף כי לאחר כניסת הנאשם לתפקיד באור יהודה, קיבל הודעה מלקוחות "שאין להם אישור להכניס את הסחורה של הרב מוצפי לחנויות" (ע' 343, ש' 1) וכי "הפסדנו נתח מכירות גדול באור יהודה" (ע' 343, ש' 19; ע' 345, ש' 5).

70. גם סוכן המכירות של מרכז הבשר, מישאל בבאי, ציין כי בערים אור יהודה וחולון אין אישור לעבוד עם בד"ץ הרב מוצפי וכי עד לפטירת הרב ברהום ז"ל "עבדנו חזק באור יהודה", אולם "זה נפסק כליל" (ע' 356, ש' 7 - 9). לדבריו, פנה לנאשם אשר הבהיר לו "שהגיע למסקנה שאלה הכשרויות שהוא מאשר וזהו. הוא אמר שבגלל שמתרבות הכשרויות של בד"צים כדי שלקוחות לא ילכו לאיבוד זה מה שהוא מאשר" (ע' 364, ש' 14).

71. מעבר לעדויות הגורמים מטעם בד"ץ הרב מוצפי, ישנן עדויות נוספות המלמדות כי לפני כהונת הנאשם באור יהודה היו לא מעט בעלי עסקים אשר התקשרו עם בד"ץ הרב מוצפי או קנו בשר בהשגחתו, וביניהם מסעדת "האגם השקט" (סעיף 38(ה) לעיל), קייטרינג אברמוב (סעיף 38(ו) לעיל) ואף מסעדת פרוק, כפי שהעיד משגיח הכשרות במסעדה, שלמה סיטון, כי "בזמנו אנחנו היינו קונים מכולם אנחנו היינו קונים מהרב מוצפי....בזמנו זה לפני שהרב אברהם יוסף הגיע לאור יהודה" (ע' 369, ש' 25; סעיף 38(ד) לעיל).

72. בנושא זה, טען הנאשם כי הוא אכן אינו מאשר הענקת תעודת מהדרין לבעל עסק הרוכש מוצרי בשר בהשגחת בד"ץ הרב מוצפי (ת/16, ש' 570), שכן לדבריו לא בדק או ביקר במפעל או במשחטה ובלשונו "אם לא ביקרתי אז מה איך אני אאשר? מה השאלה כאן? איך אפשר לאשר בלי לראות?" (ע' 897, ש' 11 ואילך), "לא פסלתי אותו לא קיבלתי אותו כמו שלא קיבלתי את עוף אנ"ש ובסוף עוף אנ"ש כן נכנס כי ביקרתי" (ע' 898, ש' 4). לשאלת התובעת מדוע אם כן לא ביקר במפעל בעקבות פנייתו של סוכן המכירות בבאי, השיב הנאשם כי "יכול להיות שסירבתי לבדוק את הסוכן אבל את רוני מזרחי בוודאי שלא סירבתי לפגוש...אני לא בודק עם סוכן" (ת/16, ש' 386), "...אם הייתי מוזמן על ידי רוני מזרחי הייתי עושה בדיוק מה שעשיתי עם יורקוביץ (הכוונה לעוף אנ"ש - צ.ע.)" (ש' 394); "לו הרב מוצפי היה פונה אליי הייתי נוהג כמו שנהגתי עם עודד ברוק (הכוונה לעוף אנ"ש - צ.ע.)" (ת/16, ש' 402).

בניגוד לדברים האמורים לפיהם לא בדק או ביקר במפעל של הרב מוצפי, בחקירה הראשית השיב הנאשם לשאלת סנגורו בנושא זה כי "הרב מוצפי באותה תקופה היה מחותן שלי, הבן שלי הגדול היה נשוי לבתו, הרב מוצפי היה ביחסים ממש טובים איתי גם היום אני לא ביחסים לא טובים איתו, **הייתי בשחיטה שלו גם בעופות וגם בבקר, אני לא יכול לסמוך עליו באופן ברור, אני לא יכול לסמוך עליו**" (ע' 824, ש' 15).

73. כפי שניתן לראות, גם בקשר להימנעותו מלצרף את בד"ץ הרב מוצפי לרשימת הגופים המאושרים, אין לנאשם עמדה עקבית, שכן, מחד טוען כי לא קיבל פנייה לביקור במשחטה מצד גורם בכיר, כי אם מסוכן המכירות בלבד, ועל כן נמנע מלבקר במשחטה ולאשר גוף זה (אם כי "לא פסלתי אותו" אלא פשוט "לא קיבלתי אותו"), ומאידך טוען כי ביקר בשחיטה של הרב מוצפי ובשל כך פסל אותו על הסף או בלשונו כאמור "אני לא יכול לסמוך עליו באופן ברור".

74. כאן המקום לציין, כי בתקופה הרלבנטית לכתב האישום, או לפחות בחלקה, היה בנו של הנאשם נשוי לבתו של הרב מוצפי. נתון זה, כך לגישת ההגנה, מחזק את טענתה כי החלטותיו של הנאשם בקשר לגופי הבד"ץ שאישר הסתמכו על טעמים הלכתיים בלבד, שאחרת, כך נטען, היה מאשר גם את בד"ץ הרב מוצפי.

לאור הקשר המשפחתי. אין בידי לקבל טענה זו. הנאשם והרב מוצפי לא היו קרובים בדרגה של קרבה ראשונה ולא היה ביניהם "קשר דם", כפי שניתן לומר בקשר לאחיו של הנאשם, ומשכך לא ניתן לומר כי לנאשם אינטרס מובהק בבד"ץ הרב מוצפי. יתר על כן, יוזכר כי האינטרס של הנאשם בבד"ץ בית יוסף נבע לא רק מהאינטרס הכלכלי הישיר של אחיו כי אם ממקבץ נסיבות שפורטו, ובכלל זה העובדה שבד"ץ בית יוסף מזוהה עם הנאשם ועם בני משפחתו, מה שלא ניתן לומר לגבי בד"ץ הרב מוצפי.

75. עוד טענה ההגנה, כי העובדה שרב העיר החדש באור יהודה החליט, לאחר תום כהונת הנאשם, לאשר את בד"ץ הרב מחפוד ובד"ץ נווה ציון, אולם נמנע מלאשר את בד"ץ הרב מוצפי, מחזקת את גרסתה בדבר הקושי ההלכתי לאשר את בד"ץ הרב מוצפי. אין בידי לקבל את מסקנת ההגנה מהדברים האמורים, שכן לא הוכחו הנסיבות בגינן נמנע רב העיר החדש מלאשר את בד"ץ הרב מוצפי, כאשר יש לזכור כי רב העיר שקדם לנאשם אישר גוף זה. עם זאת, ניתן לומר כי בנסיבות אלה ההימנעות של הנאשם מלאשר את בד"ץ הרב מחפוד ובד"ץ נווה ציון (אשר אושרו לפניו ואחריו בעיר אור יהודה) היא בעלת ערך ראייתי משמעותי יותר להוכחת תזת המאשימה, מאשר בעניין פסילת בד"ץ הרב מוצפי.

סיכום ביניים

76. לסיכום סוגיית ההימנעות מלאשר גופי בד"ץ נוספים הפונים לציבור צרכני הכשרות הספרדי, יש לציין כי היעדרה של גרסה אחידה ועקבית בקשר לפסילת בד"ץ הרב מחפוד ובד"ץ הרב מוצפי לא רק שומט הקרקע תחת תזת ההגנה, אלא גם מהווה ראיה עצמאית התומכת בתזה הכללית של המאשימה בדבר הפגם שנפל בהתנהלות של הנאשם. בקשר לבד"ץ נווה ציון הדברים הם ברורים עוד יותר, שכן הנאשם מסר גרסה אחת ברורה לפיה לא פסל גוף כשרות זה אלא שהראיות מלמדות כי בפועל עשה כן.

77. כאן המקום לציין כי במהלך המשפט הובאו מטעם המאשימה עדויות וראיות הקשורות לנסיבות הנוגעות להימנעות הנאשם מלאשר גם את בד"ץ הרב רובין (נשמעה עדות המנכ"ל, יעקב זיילד) ובד"ץ חתם סופר פתח תקוה (הוגשה הודעת ראש הבד"ץ, הרב חיים דויטש, והודעות גורמים נוספים, ת/66 - ת/69). אמנם לא עלה מהראיות שהוצגו כי הנאשם עבר תהליך מובנה וסדור עד שהגיע למסקנה לפסול גם את גופי הכשרות הנ"ל, אלא שלא מצאתי שיש לקבוע מסמרות בנושא, שכן אין המדובר בגופי בד"ץ הפונים באופן מובהק בעיקר לקהל היעד הספרדי, כפי שניתן לומר בקשר לבד"ץ הרב מחפוד, נווה ציון והרב מוצפי. משכך, אינני סבור כי הראיות שהוצגו משליכות לכאן או לכאן או תורמות משמעותית לבירור האשמה.

(4) מדיניות הנאשם - התוצאה

78. הוכח, כאמור, כי המדיניות שהנהיג הנאשם בערים המדוברות כללה מתן אישור לבעלי עסקים להתקשר עם שלושה גופי בד"ץ, כאשר מדיניות זו הביאה לניתוב בעלי העסקים בעיר, בלית ברירה, להתקשר עם בד"ץ בית יוסף. עוד הוכח, כי מרבית בעלי העסקים, אשר אוזכרו בדיון שנערך בסעיפים 28 ו- 38 לעיל, אכן נתבקשו להתקשר או התקשרו בפועל עם בד"ץ בית יוסף כתוצאה מאותה מדיניות.

79. לגישת המאשימה, הראיות מלמדות כי המדיניות שהנהיג הנאשם הביאה לקידום הפעילות של בד"ץ בית יוסף לא רק אצל בעלי העסקים שהעידו בהליך הנוכחי, אלא אצל עסקים רבים נוספים. בהקשר זה הפנתה התובעת לרשימה שהוכנה בחודש יולי 2013 בקשר לעסקים באור יהודה המחזיקים תעודת כשרות מהדרין יחד עם תעודת כשרות של בד"ץ בית יוסף (ת/24; הרב מתוקי, ע' 558, 581), וכן לעדותו של יגאל עזרא מבד"ץ בית יוסף, במהלכה הוגשה רשימת הלקוחות של בד"ץ בית יוסף בערים חולון ואור יהודה בתקופה הרלבנטית (ת/25, יגאל עזרא ע' 660 ואילך). לאחר בחינת הראיות בהקשר זה והסבר העדים שערכו הרשימות, דומה כי לא ניתן לגזור מהרשימות מסקנה מפורשת לגבי עסקים שבעליהם לא העידו, שכן לא ניתן לדעת האם בית העסק שמופיע ברשימות הנ"ל התקשר עם בד"ץ בית יוסף במהלך תקופת כהונתו של הנאשם וככל שכן, מה הטעמים שהביאו אותו לכך.

80. עוד ראוי לציין, נושא שגם עליו הרחיבה ההגנה בסיכומיה, כי חלק מבעלי העסקים שהתקשרו עם בד"ץ בית יוסף בתקופה הרלבנטית לכתב האישום, המשיכו בהתקשרות גם לאחר שהנאשם סיים את תפקידו בעיר אור יהודה ולאחר שרוב העיר החדש אף נתן לבעלי העסקים אפשרות להתקשר עם גופים נוספים, כולל בד"ץ הרב מחפוד ובד"ץ נווה ציון. ממצאים אלה יכולים ללמד לכל היותר כי בד"ץ בית יוסף סיפק שירות טוב לבעלי העסקים או כי בד"ץ בית יוסף הוא גוף שהוא ממילא פופולרי, אך אין בהם כדי לשמוט הקרקע תחת המסקנה הנגזרת ממעשיו של הנאשם לקידום בד"ץ בית יוסף, כפי שמבקשת ההגנה.

81. בטרם סיום פרק זה, יש להבהיר שני עניינים הנוגעים למדיניות שהנהיג הנאשם:

הראשון - כתב האישום מייחס לנאשם מדיניות פסולה רק בנוגע להענקת תעודת מהדרין לבעלי עסקים **לממכר בשר**, וזאת למרות שעולה מן הראיות כי המדיניות של הנאשם בערים חולון ואור יהודה לא הוגבלה בהכרח לעסקים כאלה בלבד (ראו למשל סעיף 28(ג) לעיל). מסקנה זו עולה בבירור מהמכתב ת/1 ששוגר לכל בעלי העסקים בחולון, בגדר לא צוין כי מופנה לבעלי עסק לממכר בשר בלבד, וגם ממכתבו של ראש המועצה הדתית באור יהודה, דני שמואל, בו צוין מפורשות כי **"לפי שיקול הדעת ההלכתי שנעשה אז - שכוחו יפה גם עכשיו - צמצמנו את קבלת כשרויות הבד"צים לשלושה בלבד, בד"ץ העדה החרדית ובמוצרי בשר אך ורק את בד"ץ בית יוסף והרב לנדאו"** (ת/21). דברים אלה מלמדים כי ההגבלה לשלושה גופי בד"ץ חלה על כל העסקים ובקשר למוצרי בשר קיימת אף הגבלה משמעותית יותר הכוללת מתן אישור להתקשר עם שני גופים בלבד, בד"ץ בית יוסף וכשרות לנדאו. עם זאת, משכתב האישום התייחס רק לבעלי עסקים לממכר בשר, לא מצאתי להרחיב היריעה גם בקשר לעסקים אחרים.

השני - כתב האישום מייחס לנאשם הנהגת המדיניות האמורה בעיר חולון החל מתחילת כהונתו בשנת 1998, אלא שעל סמך הראיות שהוצגו ניתן לקבוע, ברמה הנדרשת בפלילים, כי מדיניות זו החלה בתקופה בה שוגר מכתב ההנחיה (ת/1), היינו בשנים 2008-2013. לגבי העיר אור יהודה, לאור הראיות שהוצגו, חלקן לגבי כנס משגיחי כשרות שהתקיים בסמוך למינוי הנאשם לממלא מקום רב העיר (ראו סעיפים 37 ו-41 לעיל), הוכח כי אותה מדיניות הונהגה בסמוך לאחר תחילת כהונתו של הנאשם, היינו בסוף שנת 2008 ועד תום כהונתו בחודש אפריל 2011.

פרק ז: האם מדובר במעשים העולים כדי הפרת אמונים?

(1) הפרת אמונים - המסגרת הנורמטיבית

82. כאמור, לנאשם מיוחסות שתי עבירות של הפרת אמונים, לפי סעיף 284 לחוק העונשין, הקובע כי:

"עובד הציבור העושה במילוי תפקידו מעשה מרמה או הפרת אמונים הפוגע בציבור, אף אם לא היה במעשה משום עבירה אילו נעשה כנגד יחיד, דינו - מאסר שלוש שנים."

רבות נכתב ונאמר על עבירה זו ואין צורך במסגרת הנוכחית לחזור ולפרט את ההיסטוריה וההתפתחות של הוראת החיקוק. די להזכיר כי במסגרת עניין שבס, עמד בית המשפט העליון, בהרכב מורחב של תשעה שופטים, על מאפייניה של העבירה ועל היותה עבירה בעלת "רקמה פתוחה" שגבולותיה עמומים. נוכח עמימות זו, במסגרת עניין שבס נקבע בין השאר כי:

"במתן פירוש לאיסור הפלילי של הפרת אמונים עלינו להבטיח כי יסודות העבירה ישקפו התנהגות פסולה בעלת היבט פלילי. אל לנו לתת לעבירה פירוש רחב מדי שישתרע על התנהגות שההיבט הדומיננטי בה הוא בעל אופי משמעותי... ובאותה מידה... יש להימנע מלתת לעבירה פירוש מצמצם, אשר ישלול מהחברה הישראלית מכשיר חשוב בשמירה על הערכים המונחים ביסוד השירות הציבורי."

83. באשר ליסוד העובדתי, אין מחלוקת כי הנאשם הוא עובד ציבור וכי המעשים המיוחסים לו בוצעו במסגרת מילוי תפקידו. בכך למעשה בא על סיפוקו הרכיב הנסיבתי הראשון של העבירה. הרכיב ההתנהגותי של הפרת האמונים והרכיב הנסיבתי הנוסף של מעשה "הפוגע בציבור" הם העומדים לדיון בענייננו. בקשר לרכיב האחרון, ראוי לציין כי כבר נפסק שרכיב הפגיעה בציבור אינו רכיב תוצאתי, כפי שהיה נהוג להסתכל עליו בעבר, כי אם רכיב נסיבתי גרידא, לפיו נדרש כי המעשה יהא, לפי טיבו וטבעו, מעשה הפוגע בציבור, כאשר הפגיעה בציבור אינה מוגבלת רק לפגיעה כלכלית מוחשית, אלא גם פגיעה מופשטת, תדמיתית, אסטרטגית או ערכית יכולה לבסס פגיעה באמון הציבור (ראו עניין שבס, פס' 39-40; ע"פ 5083/08 בניזרי נגד מדינת ישראל (24.6.2009) (להלן - עניין בניזרי)).

84. עוד יצוין, כי העבירה של הפרת אמונים משתרעת על מספר סוגים של פעולות המגבשות את היסוד העובדתי, כאשר אחד מהם הוא הפרת אמונים הנובעת מניגוד עניינים אישי, כפי שמיוחס לנאשם בענייננו. כפי שכבר צוין בפרק ג' להכרעת הדין, ניגוד עניינים מאופיין בהימצאותו של עובד הציבור במצב בו קיים ניגוד בין האינטרס עליו מופקד במסגרת תפקידו לבין אינטרס אחר כלשהו, וניגוד עניינים אישי קיים למעשה בכל מקרה שבו הפעולה של עובד הציבור במילוי תפקידו עשויה להצמיח תועלת או להסב נזק לאדם או לגוף המקורבים

לעובד הציבור (ע"פ 8080/12 מדינת ישראל נגד אולמרט (28.09.16)) (להלן- עניין אולמרט).

יחד עם זאת, נושא שאף הוא כבר אוזכר בפרק ג' לעיל, לא כל הימצאות בניגוד עניינים נכנסת לשטחו של האיסור הפלילי ולעיתים מדובר בהתנהגות הנתפסת כ"פגם אסתטי" בלבד, או כזו המהווה עבירה משמעתית גרידא. כדי שמצב של ניגוד עניינים ייכנס לגדרו של האיסור הפלילי, נדרש "גוון מיוחד לניגוד העניינים" וכן "פן מחמיר נוסף" (עניין שבס), המתבטאים בפגיעה מהותית בערכים המוגנים שבבסיס העבירה. במילים אחרות, במקרה של הפרת אמונים הנובעת מניגוד עניינים, יבוא היסוד העובדתי על סיפוקו מקום בו מדובר בפגיעה מהותית באמון הציבור, בעובדי הציבור, בטוהר המידות של עובדי הציבור או בתקינות פעולת המנהל הציבורי.

85. בעניין שבס ובפסקי דין נוספים, מנו בתי המשפט שורה של נסיבות, אשר אינן מהוות רשימה סגורה, שיש בהן כדי להשליך על שאלת קיומה של פגיעה מהותית באינטרס המוגן שעה שעובד הציבור פועל בניגוד עניינים. כך למשל, נפסק כי עוצמת ניגוד העניינים היא רלבנטית, כאשר הובהר בהקשר זה כי "לא הרי קרבת משפחה הדוקה ופעילה כהרי היכרות מזדמנת, לא הרי ניגוד עניינים המבוסס על קשר כספי אישי או אינטרס כלכלי כהרי ניגוד עניינים המבוסס על קשר מוסדי" (עניין שבס, פס' 51). נסיבות נוספות רלבנטיות הן מידת הסטייה מהשורה, שהרי לא סטייה נמשכת וחמורה כסטייה חד פעמית וקלה, וכן מעמדו של עובד הציבור, שכן "ככל שגבוה יותר וחשוב יותר מעמדו של בעל התפקיד הממלכתי, כך חייבת לגבור אחריותו לתקינות מעשי המנהל למניעת השחתת המידות" (ע"פ 521/87 מדינת ישראל נגד עינב, פ"ד מה(1) 418, (1990)).

86. באשר ליסוד הנפשי, בהינתן כי מדובר בעבירה התנהגותית, נדרשת מחשבה פלילית של מודעות בפועל או למצער עצימת עיניים ליסודות העובדתיים של העבירה, היינו מודעות לעובדות היוצרות את ניגוד העניינים ומודעות להתנהגות ולנסיבות שבגינן ניגוד העניינים פוגע בציבור (עניין שבס, פס' 54-58; עניין בניזרי, פס' 55-56; ע"פ 846/12 ויטה נגד מדינת ישראל, פס' 28 (19.06.2013)).

(2) היישום לענייננו

87. כפי שכבר נקבע לעיל בפרק ג', קיים ניגוד עניינים בין תפקידו של הנאשם כרב עיר לבין האינטרס האישי, משפחתי וכלכלי שלו בבד"ץ בית יוסף. אין המדובר בניגוד עניינים פורמאלי כי אם בניגוד עניינים מהותי, המקשה, מעצם טיבו, על האדם המצוי בו לכהן כרב עיר האחראי על תחום הכשרות, שכן, כפי שנמצאנו למדים, במסגרת תפקיד זה נדרש רב העיר להגן דיניות המשפיעה על פעילותם של גופי הכשרות הפרטיים (בין אם נאסרת פעילות בד"צים בעיר ובין אם ניתן אישור לחלק מהם).

עם זאת, קיומו של ניגוד עניינים שכזה אינו גורר אחריו באופן אוטומטי אחריות פלילית, שכן בפני רב העיר ניצבות אפשרויות להימנע ממעשים הפוגעים באמון הציבור, בתקינות המנהל או בטוהר המידות, שאחת מהן היא למשל העברת תחום הכשרות בעיר לטיפולו של רב העיר הנוסף. כפי שצוין, בשתי הערים כיהנו רבני עיר נוספים שבידיהם הופקד תחום טיפול אחר ולגבי העיר חולון אף ציין הנאשם כי בשלב מסוים הציע לרב העיר הנוסף, שהופקד על תחום הנישואין,

לעשות רוטציה אולם האחרון סרב לכך.

88. עוד יצוין, כי ניגוד העניינים לא נבע רק מעצם התפקיד, שכן בשלב בו בחר הנאשם להשתייך לאסכולת רבני העיר המתנים מתן תעודת מהדרין בהתקשרות עם גוף בד"ץ כזה או אחר, התווסף גוון נוסף לניגוד העניינים המובנה, הנובע מהקשר של הנאשם לבד"ץ מסוים, וזאת עוד בטרם נדרשנו לזהות גופי הבד"ץ שאושרו על-ידו והעובדה שאחד מהם הוא בד"ץ בית יוסף. גם בשלב זה יכול היה הנאשם לפעול לצמצום הפגיעה באמון הציבור ובתקינות המנהל, וזאת, למשל, על דרך של מתן אישור לכלל גופי הכשרות הפרטיים המוכרים על-ידי הרבנות הראשית או אלה אשר הוגדרו על ידה כגופים אשר "כשרותם מהימנה" (ראו סעיף 13 לעיל), אולם הוא לא עשה כן.

89. בענייננו, הפן המחמיר הנוסף הנדרש לשכלול העבירה של הפרת אמונים או הסטייה הממשית של הנאשם מההתנהגות המצופה מעובד ציבור נעוצים למעשה במדיניות שהנהיג, בגדרה כאמור אישר שלושה גופי בד"ץ בלבד לצורך הענקת תעודת מהדרין, כאשר אחד מהם הוא בד"ץ בית יוסף, ומידת החומרה או מידת הסטייה הוסיפו והתעצמו כאשר הסתבר כי מדיניות זו הביאה לפסילתם בפועל של גופי בד"ץ הפונים לציבור הספרדי אשר אמורים היו להתחרות בבד"ץ בית יוסף, וכי מדובר במדיניות המנתבת בפועל את הרוב המכריע של בעלי העסקים להתקשר עם בד"ץ בית יוסף בלבד (ולעיתים אף לסיים התקשרות עם גופי בד"ץ אחרים).

במצב המתואר, מעשיו של הנאשם הביאו לקידום גוף אחד שיש לו אינטרס לגביו ולמניעת תחרות חופשית בערים המדוברות, ומשכך פגעו הן בגופי הכשרות הפרטיים האחרים, הן בבעלי העסקים, והן בציבור צרכני הכשרות, אשר לו בעיקר חב הנאשם חובת נאמנות מתוקף תפקידו, כאשר יש לזכור כי בענייננו פגיעה זו אירעה בפועל (אם כי, כאמור, אין צורך בהוכחת התוצאה לצורך הרשעה בעבירה). בנסיבות אלה, ברי כי מדובר במעשים אשר לפי טיבם וטבעם פוגעים בציבור, ובכלל זה באמון שלו בסדרי מנהל תקינים ובטוהר מידות, ובמעשים אשר אינם עולים בקנה אחד עם ערכים חשובים של שוויון, חופש עיסוק וחופש בחירה.

90. בנוסף לדברים האמורים, גם העובדה שמדובר במדיניות שהונהגה מספר שנים ובשתי ערים (להבדיל מאירוע חד פעמי או נקודתי), על-ידי גורם בכיר שהחוק הקנה לו שיקול דעת רחב בתחום הכשרות והוא אף מחזיק במונופול מלא על נושא זה בעיר, משפיעה משמעותית על מידת הפגיעה בערכים המוגנים ומחזקת המסקנה כי להתנהגות הנאשם נלווה אותו פן מחמיר נוסף הדרוש להרשעה בעבירה של הפרת אמונים.

91. בכל הנוגע לטענת ההגנה בדבר העובדה שהקשר בין הנאשם לבין בד"ץ בית יוסף היה ידוע לכל והוא לכאורה "נחלת הכלל", הרי שאין בה כדי לסייע לנאשם והיא במידה מסוימת בבחינת חרב פיפיות. אמנם אין המדובר בהתנהלות שהתרחשה בחדרי חדרים, כפי שמתאפיינים לעיתים מעשים של הפרת אמונים, אלא שהקשר הידוע של הנאשם לבד"ץ בית יוסף עשוי היה, לבדו ואף מבלי להגיד דיונים כאמור, להביא לפגיעה בערך המוגן והוא חייב התנהלות זהירה שבעתים מצידו. היטיב להסביר זאת הנאשם שציין כי **"והוא רצה דווקא את בשר עטרה מתוך כוונה להחניף לי"** (ת/16, ש' 149); **"אני יכול לאמר שעצם נוכחותי בעיר מפנה את הזרקורים לפסקי ההלכה של אבי לרבות ענייני כשרות"** (ת/16, ש' 590) וכן כי **"אני אחרי**

הכל הבן של אבא שלי ואנשים לא מעטים מנסים למצוא חן בעיני, אז הם מביאים או מוצרים של בית יוסף או שהם מביאים את הגוף של בית יוסף (ע' 820, ש' 19)). דברים אלה מדברים בעד עצמם.

92. בכל הנוגע למצב הנפשי, דומה כי די בגרסאותיו של הנאשם, השזורות לאורכה של הכרעת הדין בקשר לכל אחד מהנושאים שנדונו, כדי ללמד כי היה מודע בפועל לכל אחד מהרכיבים של היסוד העובדתי. יוזכר, כי במסגרת הדיון לעיל נקבע כי גרסאותיו של הנאשם בקשר למדיניות שהנהיג בחולון ובאור יהודה (ראו פרק ד(2) ופרק ה(2) לעיל) או בקשר לטעמים שבבסיס הימנעותו מלאשר את בד"ץ הרב מחפוד, בד"ץ נווה ציון ובד"ץ הרב מוצפי (ראו פרק ו(3) לעיל), כמו גם ריבוי של הגרסאות, מעיבים על המהימנות של תזת ההגנה. קביעה זו, מעצם טיבה, משליכה גם על המסקנה בדבר התקיימותו של היסוד הנפשי הנדרש.

93. בנוסף לכך, ראוי להפנות לאמירות קונקרטיות של הנאשם, אשר יש בהן כדי להוסיף ולחזק את המסקנה בדבר קיומו של היסוד הנפשי הנדרש לצורך הרשעה בעבירה של הפרת אמונים. בכל הנוגע למודעות של הנאשם לא רק לעובדות היוצרות את ניגוד העניינים, אלא אף לעצם היווצרותו, יש להפנות לגרסתו במשטרה במסגרת חקירתו בתיק הנוכחי לפיה **"הייתי ממונה על בד"ץ בית יוסף לפני שנבחרתי לרבנות חולון וביקשתי למצוא מחליף שייקח ממני את האחריות לבד"ץ. כי ראיתי בזה ניגוד עניינים"** (ת/15א, ש' 186; ת/16, ש' 869). אמנם דברים אלה התייחסו לתקופה בה כיהן הנאשם בעצמו כראש בד"ץ בית יוסף, אלא שמהם עולה בבירור כי היה ער לניגוד העניינים המובנה בתפקידו של רב עיר ובהקשר של פעילות הבד"צים בעיר.

גם דברים שמסר בחקירתו בשנת 2002 במסגרת התיק שנסגר, נושא שעוד אדרש אליו שוב בהמשך, מלמדים על המודעות של הנאשם בנוגע למספר היבטים הקשורים ביסוד הנפשי. ראוי להפנות לדבריו לפיהם **"... מעולם לא אמרתי תקנה בד"ץ בית יוסף, בשום עסק לא אמרתי, ואני זהיר ובורח כמו בפני אש שלא יאמרו שיש לי זיקה בבית יוסף. אני אעבוד כמו חמור עבור כולם, אף אחד לא יכול לקנות אותי. כמה הערות יש לי ביקורת על בית יוסף, ברוך ה' תמיד יש בעיות אבל להמליץ על בית יוסף לבעלי עסקים מעולם. העובדה שבשנה ראשונה לכהונתי כרב ראשי שעדיין החזקתי בסמכויות בבד"ץ בית יוסף, שום עסק בחולון לא קיבל הכשר של בד"ץ בית יוסף כדי למנוע לזות שפתיים"** (ת/11, ש' 135). דברים אלה מלמדים כי הנאשם היה ער הן לעוצמת ניגוד העניינים והן לחשיבות שבהימנעות מכל מעשה שיש בו כדי לקדם את בד"ץ בית יוסף.

במסגרת אותה חקירה, בתשובה לשאלת החוקר לפיה **"השאלה שלי לא הייתה באם המלצת על בית יוסף, אך מנעת מבעל החנות מלהחזיק בשר של המתחרה של בית יוסף"**, השיב לו הנאשם כי **"יש עשרה בד"צים בארץ, מי קבע שהוא מתחרה, למה לא כל העשרה"** (ת/11, ש' 144). עולה מן האמור, כי בניסיונו להתמודד עם החשדות שהופנו כלפיו אז, הבהיר הנאשם כי ישנם הרבה גופי בד"ץ המתחרים בבד"ץ בית יוסף ובכך הבהיר את מודעותו לחשיבות שביצירת תחרות, על כל המשתמע מכך.

פרק ח:

טענת הגנה מן הצדק

94. במסגרת תשובתה לכתב האישום ובסיכומיה, טענה ההגנה כי קמה לנאשם הגנה מן הצדק, המצדיקה לשיטתה ביטול כתב האישום נגדו, משני טעמים: **האחד** - טענת הסתמכות והשתק, הנשענת על התיק הקודם שבו נחקר הנאשם בשנת 2002 ואשר נסגר מחוסר אשמה; **השני** - אכיפה בררנית הנובעת מאי העמדתם לדין של רבני עיר אחרים בנסיבות דומות.

95. בתמצית יצוין, כי דוקטרינת ההגנה מן הצדק מעוגנת כיום בסעיף 149(10) לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982, התוחם את גבולותיה למקרים בהם "**הגשת כתב האישום או ניהול ההליך הפלילי עומדים בסתירה מהותית לעקרונות של צדק והגינות משפטית**". כפי שנקבע בפסיקה שקדמה לחקיקה ולאחריה, לצורך החלתה של הדוקטרינה יש לצלוח מבחן משולש, לפיו בשלב הראשון על בית המשפט לזהות את הפגמים שנפלו ולעמוד על עוצמתם; בשלב השני, יש לבחון אם בקיומו של ההליך הפלילי, חרף הפגמים, יש משום פגיעה חריפה בתחושת הצדק וההגינות; ובשלב השלישי, על בית המשפט לבחון אם ניתן לרפא את הפגמים שנתגלו באמצעים מתונים ומידתיים יותר מאשר ביטולו של כתב-האישום (ע"פ 2910/94 **יפת נגד מדינת ישראל**, פ"ד נ(2) 221 (1996); ע"פ 4855/02 **מדינת ישראל נגד בורוביץ**, פ"ד נט(6) 776 (2005); ע"פ 7621/14 **גוטסדינר נגד מדינת ישראל** (01.03.2017) (להלן - **עניין גוטסדינר**)).

(1) טענת הסתמכות והשתק

96. טענה של הסתמכות והשתק נסמכת על מעורבות הרשויות במעשי העבירה או ידיעתן תוך אי נקיטת כל מעשה באופן שיש בו כדי לאותת לנאשם כי מעשיו אינם פסולים או בלתי חוקיים. במקרים מעין אלה, במרכז הפגיעה בתחושת הצדק ניצבת הטענה כי מדינת ישראל מדברת למעשה בשני קולות, כך שביד אחת מעודדת, אף אם בעקיפין, את התנהגות הנאשם וביד השנייה, מעמידה אותו לדין פלילי (עניין גוטסדינר).

97. טענת ההגנה בענייננו נעוצה כאמור בתיק הקודם שנסגר, במסגרתו, כפי שכבר צוין לעיל (ראו סעיף 59 לעיל), בשנת 2001 הגיש רוברט חגולי, בעל עסק בחולון, תלונה נגד הנאשם בגדרה טען כי אסר עליו למכור בשר של הרב מחפוד וכי תעודת כשרות המהדרין נלקחה ממנו על רקע זה והוחזרה לאחר זמן מה (ע' 378-400; ת/10). כפי שעולה מהחומר שהוגש, אשר חלקו אף צוטט לעיל, הנאשם נחקר תחת אזהרה בקשר לחשד האמור (ת/11) והתיק נסגר בשנת 2003 בעילה של חוסר אשמה. לגישת ההגנה, השתלשלות העניינים האמורה גוררת אחריה הסתמכות מצד הנאשם על מצג של הרשות לפיו לא נפל פגם בהתנהלותו והיא אף משתיקה ומונעת מהמאשימה מלעורר נושא זה פעם נוספת.

98. בהקשר זה, הפנתה ההגנה לתוכן האזהרה במסגרת החקירה בשנת 2002 לפיו "הנך חשוד בשימוש לרעה בכוח המשרה, עובד הציבור שיש לו זיקה פרטית, סחיטה באיומים בכך שלפני שנתיים לערך בעת תפקיד עמוד 34

הרב של חולון שלחת משגיח כשרות לאטליז של רוברט חגולי כדי שיסיר את הסחורה של הרב מחפוד ולא תכפיש את שמו ברבים, בחודש מרץ שלחת את המשגיח שלקח ממנו את תעודת הכשרות שתעודה זו החזיק 5 שנים, ופרסמת בעיתונים שהמתלונן מוכר בשר לא כשר" (ת/11). עוד הדגישה ההגנה כי במסגרת חקירה זו אף הוטח בנאשם כי קיים חשד לפיו ההתנהלות שלו כלפי אטליז חגולי נבעה מהזיקה שלו לבד"ץ בית יוסף והרצון לקדמו. משכך, גורסת ההגנה כי מדובר כיום באותו עניין, אותו עוררה המאשימה מחדש לאחר שאותה בעבר לנאשם, בעצם סגירת התיק הקודם נגדו מחוסר אשמה, כי מעשיו אינם פסולים.

99. בחינת החומר הנוגע לתיק שנסגר מביאה למסקנה כי תיק זה התייחס למסכת עובדתית נקודתית מסוימת, אשר, חרף דמיון מסוים בין החשד אז לאשמה היום, אינה יכולה לשמש בסיס לטענה של הסתמכות או השתק בגין **אותו עניין**. כפי שנקבע במסגרת הכרעת דין זו, מאז שנת 2003, שבה כאמור נסגר התיק הקודם מחוסר אשמה, אירעו לא מעט דברים אשר שינו את התמונה העובדתית הלכאורית שנבעה מהחומר שנאסף במסגרת התיק שנסגר ואשר התייחס אז לעסק אחד בלבד. אם בשנת 2002 הבהיר הנאשם באופן נחרץ כי מעולם לא המליץ על בד"ץ בית יוסף וכלשונו אז "אני זהיר ובורח כמו בפני אש שלא יאמרו שיש לי זיקה בבית יוסף", הרי שבשנת 2008, מספר שנים לאחר מכן, הוא שיגר מכתב רשמי לכל בעלי העסקים בעיר חולון בו ציין כי ניתן לעבוד רק עם שלושה גופים, בהם בד"ץ בית יוסף, ובהמשך גם קידם את אותה המדיניות בעיר אור יהודה.

לא זו אף זו, גרסת הנאשם בשנת 2002, אשר מטבע הדברים היוותה גם היא בסיס לסגירת התיק הקודם, לפיה כאמור נמנע מלהמליץ על בד"ץ בית יוסף או כאמור "בורח כמו בפני אש", עברה מהפך משמעותי וגרסתו כיום היא כי "אני לא רואה בעיה להמליץ על כשרות של אחי אם אני מאמין בה" (ת/16, ש' 626).

100. במצב הדברים זה, התשתית שהיוותה בסיס לסגירת התיק הקודם והתשתית הקיימת היום אינן זהות או דומות במידה שיש בה כדי לקדם את טענת ההגנה, וזאת בניגוד לסיטואציות שאירעו בפסקי הדין שאליהם הפנתה ההגנה בסיכומיה (ראו והשוו עם ת"פ (שלום ת"א) 6650/93 **מדינת ישראל נגד תומרקין** (8.1.96) וע"פ (נצרת) 21158-03-12 **פרי נגד מדינת ישראל** (15.5.12)).

(2) אכיפה בררנית

101. כידוע, אכיפה בררנית היא אכיפה הפוגעת בשוויון במובן זה שהיא מבדילה לצורך אכיפה בין גורמים דומים או בין מצבים דומים, כאשר הדוגמא המובהקת לאכיפה בררנית היא, כפי שטוענת ההגנה בענייננו, החלטה להגיש כתב אישום כנגד אחד ולא לאכוף את החוק כנגד אחר. בבואו של בית המשפט לדון בטענה של אכיפה בררנית במסגרת הגנה מן הצדק, עליו להקדים ולבחון, במסגרת השלב הראשון של המבחן המשולש, אם אכן נפל פגם באופן שבו נערכה הבחנה פסולה בין שניים או יותר שביצעו אותה עבירה או עבירה דומה. ככל שהתשובה לכך תהא חיובית, על בית המשפט לעבור לשלבים השני והשלישי של אותו מבחן משולש (בג"ץ 6396/96 **זקין נגד ראש-עיריית באר-שבע** (8.6.1999); עניין בורוביץ; עניין גוטסדינר).

102. בעניינו נטען, כי הפרקטיקה בה נהג הנאשם מאפיינת את התנהלותם של רבני ערים אחרים, ביניהם הרבנים המכהנים בערים אור יהודה ורחובות ובקשר לפעילות הרב לנדאו בעיר בני ברק, אשר נגדם לא הוגש כתב אישום. לפיכך, יש לפנות כעת לבחינת ההתנהלות הנטענת בקשר לכל אחד מהרבנים ולבדיקה אם אכן מדובר בהתנהלות דומה המבססת תשתית לדיון בטענה של אכיפה בירנית:

(א) **התנהלות הרב ציון כהן שהחליף את הנאשם בעיר אור יהודה -** לטענת ההגנה, גם הרב ציון כהן מנהיג, בדומה לנאשם, מדיניות המגבילה את בעלי העסקים בעיר אור יהודה להתקשר עם אחד מתוך גופי בד"ץ שאושרו על-ידו. אכן, כנטען על-ידי ההגנה, עולה מהראיות כי בהתאם למדיניות הרב ציון כהן, הרבנות המקומית באור יהודה מעניקה כיום תעודת מהדרין רק לעסק המתקשר עם בד"ץ נווה ציון, כשרות הרב לנדאו, בד"ץ הרב מחפוד, בד"ץ בית יוסף (עדות יאיר מתוקי, ע' 563, ש' 31; ת/30; ת/31) ובד"ץ הרב רובין (ע' 564, ש' 29).

בנסיבות אלה, לא ניתן לומר כי עניינו של הנאשם, אשר אישר בפועל גוף אחד בלבד התואם לדרישה של קהל היעד בעיר, ואשר הוא בעל אינטרס בגוף זה, דומה לעניינו של הרב ציון כהן, אשר אישר מספר גופי בד"ץ הפונים לאותו קהל יעד ספרדי, כאשר גם לא נטען או הוכח קשר שלו לאחד מהם. במצב דברים זה, אין המדובר במקרה בר השוואה, שבכוחו לקדם דיון בטענה של אכיפה בירנית.

(ב) **ההתנהלות בעיר רחובות -** בכל הנוגע לעיר רחובות, הגישה ההגנה מכתב מיום י"א תשרי תשע"ז, נושא לכאורה לוגו של "הרבנות הראשית רחובות - מחלקת הכשרות", המיועד לכל מאן דבעי, ובו מצוין כי "המחלקת המהדרין מאושרים אך ורק מוצרים בכשרות הרב לנדאו, הרב רובין, והעדה החרדית, בלבד". בשולי המכתב הוטבעה חותמת של "הרבנות הראשית לרחובות והסביבה" והוספה חתימת אדם אשר לא ניתן להתחקות אחר זהותו (נ/19).

בנסיבות אלה, משהתנגדה התובעת לקבילותו של המכתב (ע' 815) ומשלא הובא עד מתאים שיעיד בקשר לתוכנו, הרי שלא ניתן לקבלו או לבסס עליו ממצאים כלשהם. בניגוד לטענת ההגנה בסיכומיה, המכתב העלום אינו מהווה רשומה מוסדית אשר ניתן להגישו ללא עדות בשר ודם, שכן, מעבר לעובדה שתוכן הדברים טעון הוכחה באמצעות עד מוסמך, הרי שכלל לא ברור מי הגורם שערך המכתב והאם מוסמך לערכו, על מה נסמך אותו גורם, האם מדובר במסמך רשמי, ובאילו נסיבות נערך.

יתר על כן ומעבר לנדרש, יצוין כי גם אם היה מוכח תוכנו של המכתב, הרי שלא נטען או הוכח כי המדיניות שצוינה בו נועדה לקדם גוף כזה או אחר אשר רב העיר חפץ ביקרו, ואף לא הוכח הצביון של העיר רחובות וההשלכה של המדיניות הנטענת בשל כך. לפיכך, יש קושי לומר כי מדובר בעניינים דומים המבססים תשתית מתאימה לדיון בטענת ההגנה.

(ג) **פעילות הרב לנדאו בעיר בני ברק -** בהקשר זה נטען, כי הרב לנדאו, העומד בראש בד"ץ לנדאו, המכהן בתפקיד רב עיר, או, כנטען, "מכנה עצמו כרב עיר", מעניק תעודת כשרות מטעם בד"ץ לנדאו לבעלי עסקים בבני ברק אף ללא היזקקות לתעודת הכשר מטעם הרבנות המקומית. במצב דברים זה, סבורה ההגנה כי מדובר בניגוד עניינים "מהמעלה הראשונה" (ראו סעיפים 724-734 לסיכומי ההגנה).

מעדותו של **רפאל יוחאי** מהרבנות הראשית בנושא, עולה כי קיימת סיטואציה ייחודית בעיר בני ברק בקשר לעסקים ישנים בלבד, הקשורה בעניינים היסטוריים שאין לגביהם אסמכתאות בכתב, לפיה הרב לנדאו, שאינו רב העיר, מוסמך לתת הכשר בעיר בני ברק בלבד, למרות הקשר המובהק שלו לגוף הפרטי "כשרות הרב לנדאו בני ברק" (ע' 55, ש' 11 ואילך). עם זאת, הובהר כי ככל שבעל עסק אינו מעוניין בכשרות הרב לנדאו "הוא יכול לפנות למועצה הדתית הרבנות בני ברק הוא יקבל תעודת הכשרה" (ע' 110, ש' 23). באותו עניין מסר **יוסף מילר**, מנהל משרדו של הרב לנדאו, כי בבני ברק מנפיקים תעודות כשרות עליהן מצוין "בהשגחת הרב לנדאו, רב העיר בני ברק", וזאת "מתוך הסמכה היסטורית שניתנה לרבנות המקומית בבני ברק" (ת/61).

הגם שלא נחשפתי לכלל הטענות בנושא זה ומבלי להכריע בחוקיות של ההתנהלות המתוארת, דומני כי לא ניתן לומר שעניינו של הרב לנדאו דומה לעניינו של הנאשם. מעל הכול, הנאשם, בניגוד לרב לנדאו אשר אינו מכהן כרב עיר, קיבל מינוי רשמי לתפקיד רב העיר חולון וממלא מקום רב העיר אור יהודה, וכפועל יוצא מכך הוא עובד ציבור אשר חלות עליו הוראות חוק איסור הונאה בכשרות. יתר על כן, כל הגורמים העידו על הסדר היסטורי נקודתי אשר קיים בקשר לרב לנדאו, ואשר ספק אם ניתן יהיה להחילו בעתיד לגבי גורמים נוספים. לפיכך, גם בעניין זה אין המדובר בקבוצת שוויון המבססת תשתית עובדתית להמשך דיון בטענת ההגנה מן הצדק.

103. לסיכום פרק זה, עתירת ההגנה לביטול כתב האישום בטענה של הגנה מן הצדק, הנשענת כאמור על השלכותיה של סגירת תיק משטרה קודם נגד הנאשם ועל אכיפה בררנית, אינה יכולה להתקבל, שכן לא עלה בידה להוכיח כי נפלו פגמים בהליך שננקט נגד הנאשם, ומשכך לא מתקיים השלב הראשון של המבחן המשולש לצורך החלת דוקטרינת ההגנה מן הצדק. בנסיבות אלה, אין אלא לדחות הטענה.

סוף דבר

104. משעלה בידי המאשימה להוכיח את היסוד העובדתי והנפשי הנדרשים להרשעה ומשנדחתה הבקשה לביטול כתב האישום בשל הגנה מן הצדק, לא נותר אלא להרשיע הנאשם בשתי עבירות של **הפרת אמונים**, לפי סעיף 284 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977.

ניתנה היום, כ"ז ניסן תשע"ז, 23 אפריל 2017, במעמד ב"כ הצדדים והנאשם.

**צחי עוזיאל, שופט
סגן נשיא**